

Stormaktskonflikt i svenska medier

En kritisk diskursanalys av nyhetsrapporteringen om Irakkriget och Krimkrisen

Av: Elfrida Andersson

Handledare: Elin Gardeström
Södertörns högskola | Institutionen för samhällsvetenskaper
Kandidatuppsats 15 hp
Journalistik | Vårterminen 2019

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM
sh.se

Abstract

The aim of this study is to examine how two Swedish newspapers, *Dagens Nyheter* and *Svenska Dagbladet*, described the US occupation of Iraq (2003) and the Russian annexation of Crimea (2014). The questions examined are: How did *DN* and *SvD* form their news report regarding the US occupation of Iraq and the Russian annexation of Crimea? How were the involved countries (The US, Russia, Iraq and Crimea (Ukraine) etc.) portrayed? What kind of ideological messages can be told from the articles?

Using the analysis method of Berglez (2019), as well as the method of critical discourse analysis (CDA) by Norman Fairclough (1995), ten news articles from each newspaper were analyzed. Theories used are the Gramscian theory of hegemony, the Bourdieu field theory and framing theory. The study shows that there are differences in how the two interventions were portrayed. The newspapers correspondents appeared to picture the conflicts in a way that may reflect the reporters own view of the conflict. Especially the *SvD* reporters appeared to be critical of the US war in Iraq. Both newspapers were prone to portraying Russia in a negative way as well as the US as a legitimate power. *DN*, to a greater extent than *SvD*, reproduced Russian stereotypes.

Innehållsförteckning

Inledning	4
Bakgrund	6
USA och “war on terrorism”	6
Irak och Saddam Hussein	6
Ukraina och Euromajdan	7
Krim	8
Sveriges relation till USA och Ryssland	8
Syfte och vetenskaplig frågeställning	9
Tidigare forskning	10
Teoretiska utgångspunkter och begrepp	12
Gramscis teori om hegemoni	12
Bourdieu's fältteori	13
Gestaltningsteori	14
Diskursbegreppet	14
Metod och material	15
Faircloughs kritisk diskursanalys	15
Berglez analysmodell	16
Tillvägagångssätt	18
Urval	18
Avgränsning	19
Studiens giltighet och tillförlitlighet	20
Resultat	21
DN: USA:s ockupation av Irak	21
“De allierade”: USA och Storbritannien	21
Avhumaniserade “irakier”	22
Mäktigt USA	23
Ett normaliserat Irakkrieg	25
SvD: USA:s ockupation av Irak	25
Komplexa relationer i ett krigsdrabbat område	25
USA-kritik	26
Interna och externa konflikter i Irak	29
Arabisk gemenskap	30
Edvardsons kritik mot USA och Israel	31

DN: Rysslands annektering av Krim	33
Hotfullt och skrämmande Ryssland	33
Passivt Ukraina	35
Negativt vinklad bild av Ryssland	36
Legitimerat Nato	38
SvD: Rysslands annektering av Krim	38
Associationer till Sovjetunionen	39
Aggressivt och oberäkneligt Ryssland	40
Avvaktande Ukraina	42
Negativ framställning av Ryssland	43
Resultatsammanfattning	44
Analys	45
Slutsatser och diskussion	48
Förslag till framtida forskning	49
Referenser	49
Analyserade artiklar från DN och SvD	49
Litteraturhänvisning	51

Inledning

Mediers framställning av komplexa händelser som konflikter, krig och politisk strävan, påverkar mediepublikens bild av hur verkligheten ser ut. Hur en konflikt gestaltas kan därför vara avgörande för publikens förståelse och inställning till den. Två av 2000-talets största militära interventioner: USA:s ockupation av Irak 2003 och Ryssland annektering av Krim 2014, har berört stora delar av världen och jag kan tänka mig att många personer har åsikter och tankar om händelserna.

I Sverige har vi informerats om konflikterna genom nyhetsartiklar, reportage och tv- och radioinslag. Svenska medier har länge haft ett stort förtroende bland sin publik, även om förtroendet har avtagit något bland vissa grupper under de senaste åren (SOM-institutet 2017). Hur etablerade medier som *Dagens Nyheter (DN)* och *Svenska Dagbladet (SvD)* beskriver konflikter påverkar därför vår syn på verkligheten.

Medier har en unik maktposition i dagens samhällen och därför bör vi vara medvetna om de ideologiska budskap och värderingar som medierna är med och reproducerar (Fairclough 1989). Komplicerade historiska, ekonomiska, ideologiska och geo-politiska orsaker ligger bakom både USA:s ockupation av Irak och Rysslands annektering av Krim och nyhetsartiklars begränsade format gör det omöjligt att ha med all bakgrundshistoria och hela spektrumet av åsikter och perspektiv på en händelserna.

Problemet är att medier tenderar att skapa och reproducera de värderingar och åsikter som endast överensstämmer med de som finns hos den klass vars intressen dominerar medier, institutioner, och samhället som stort (Fairclough 1989). Detta innebär att långt från alla perspektiv får synas i de etablerade medierna, som *DN* och *SvD*. Kulturella värderingar som individualism, entreprenörskap och konsumism har, i samband med den ökade liberaliseringen av samhälle och medier, börjat framställas av medier som "common sense" (sunt förnuft, min anm.) (Fairclough 1995).

Konflikter och krig blir särskilt svåra att återge i nyhetsformat. Det är svårt att sälla bland all information och propaganda och konfliktens olika sidor säger olika saker (Nord et al. 2003, s.

17). Att nationer använder sig av propaganda i krig är snarare en regel än ett undantag och det är svårt även för rutinerade reportrar att orientera sig bland propaganda och desinformation (Dimitrova & Strömbäck 2014).

I forskningsstudien *Mission Accomplished? Framing of the Iraq War in the Elite Newspapers in Sweden and the United States* (2004) reflekterar medie- och kommunikationsvetarna Daniela Dimitrova and Jesper Strömbäck över de svårigheter som journalister kan stöta på i krigsdrabbade områden. De beskriver att det alltid är en utmaning för journalister att presentera en sanningsenlig och opartisk bild av ett krig. Brist på tid och pengar, svårtillgängliga krigszoner och propagandapåtryckningar är några av de svårigheter som en utrikesreporter kan stöta på i krigsdrabbade områden.

Kritik har riktats mot USA och Ryssland i samband med Irakkriget och Krimkrisen. Båda länderna har anklagats för att försöka manipulera mediebilderna av respektive konflikt. Syftet med propagandan är i första hand att vinna folkets stöd, men också att försöka ändra den internationella opinionen. I *Tell Me Lies: Propaganda and media distortion in the attack on Iraq* (2004) kritiserar David Miller et al. hur amerikanska medier rapporterat om USA:s invasion i Irak. I bokens introduktionkapitel beskriver Miller den vinklade nyhetsrapporteringen om ockupationen. Han menar att sedan den 11 september 2001 har den amerikanska och brittiska propagandamaskinen dragits upp till en nivå som kan jämföras den som var under andra världskriget. Miller redogör också för hur nyhetsrapporteringen skiljde sig mellan de inblandade parterna. Medan den amerikanske försvarsministern Donald Rumsfeld skröt om precisionen i USA:s bombningar så fokuserade arabiska nyhetssändningar på irakiernas lidande och civila dödsoffer, konstaterar Miller.

Denna uppsats avser att undersöka hur två väletablerade svenska dagstidningar, *SvD* och *DN*, rapporterade om Irakkriget och Krimkrisen. USA och Ryssland är ständigt i centrum för världspolitiken och ett litet land som Sverige påverkas av ländernas politiska och ekonomiska intressen. Jag anser därför att det är viktigt att se med ett kritiskt öga på hur makt framställs i medier och ha i åtanke att verkligheten är mångfacetterad och komplex.

Bakgrund

Nedan redogör jag för bakomliggande orsaker till USA:s ockupation av Irak och Rysslands annektering av Krim. Bakgrundskapitlet är uppdelat i fem delar: USA och "war on terrorism", Irak och Saddam Hussein, Krim, Ukraina och Euromajdan och Sveriges relation till USA och Ryssland.

USA och "war on terrorism"

Den 11 september 2001 kapades fyra amerikanska passagerarflygplan av islamistiska extremister. Två av planen flögs in i World Trade Center och ett av planen kraschade i Försvärshögkvarteret Pentagon, i Washington DC. Ansvariga för attacken var den islamistiska al-Qaidarörelsen med Usama bin Ladin som ledare. Efter attacken mot World Trade Center den 11 september förklarade den dåvarande amerikanske presidenten George W. Bush "war on terrorism" och amerikanska bombplan gick den 7 oktober 2001 till angrepp mot misstänkta mål i Afghanistan. Syftet var att störta talibanregeringen i Afghanistan som var delaktiga i att finansiera och utbilda al-Qaida.

Enligt George W. Bush fanns det tusentals terrorister runt om i världen som var redo att slå till mot den så kallade civiliserade världen. Dessa terrorister stöddes, enligt presidenten, av de så kallade "ondskans axelmakter": Irak, Iran och Nordkorea. USA anklagade också Saddam Hussein för att tillverka massförstörelsevapen, vilket sågs hota angränsande länder såväl som USA (Hodges 2007, Nationalencyklopedin 2005).

Irak och Saddam Hussein

Som en del av "war on terrorism" inledde USA, med stöd av Storbritannien, den 20 april 2003 en invasion av Irak. Invasionen skedde utan stöd från FN:s säkerhetsråd. USA:s mål var att göra sig av med Saddam Hussein och befria det irakiska folket från sin enväldiga ledare.

Som ledare för det irakiska Baathpartiet kom Saddam Hussein till makten 1968. Han såg tidigt under sin politiska karriär behovet av att skapa ett narrativ kring sig själv. Narrativet skulle användas för att ena såväl som kontrollera det irakiska folket. Saddam

Hussein skapade därför en personkult med sig själv som högste befälhavare och det irakiska folkets frälsare (Cockburn 2006 & Sassoon 2012).

1980-talets krig mot Iran slutade med stora ekonomiska och mänskliga förluster för Irak. I augusti 1990 inledde Saddam Hussein en ockupation av grannlandet Kuwait. USA agerade direkt mot den irakiska ledningen med missiler och luftangrepp och Irak fick se sig själva besegrade. Även om Iraks industriella och teknologiska bas förstördes kunde den återuppbyggas med hjälp av landets oljeinkomster.

Efter 1991 planerade Saddam Hussein ytterligare attacker för att kunna nå sina politiska mål. Han fokuserade på att återuppbygga Iraks militära kapacitet och försökte hitta sätt att kringgå FN:s sanktioner som sedan många år tillbaka riktats mot landet. Mellan 1991 och 1998 övervakade FN Saddam Husseins påstådda tillverkning av massförstörelsevapen, något som aldrig påträffades (Israeli 2004).

Ukraina och Euromajdan

Den 21 februari 2014 tvingades den ukrainske presidenten Viktor Janukovyjtj att lämna presidentposten och fly från huvudstaden Kiev. I månader hade våldsamma demonstrationer, de så kallade Euromajdan, ägt rum. Det ukrainska ledarskiktet anklagades för att ha misskött den ukrainska ekonomin. En av anledningarna till detta var att Janukovyjtj meddelat att Ukraina inte skulle underteckna ett samarbets- och handelsavtal med EU. Istället valde Janukovyjtj att inleda ett handelsavtal med Rysslands president Vladimir Putin.

Euromajdan mynnade ut i att den ukrainska specialstyrkan Bekrut fick order av ledningen att "rensa bort" de hundratals demonstranterna från Självständighetstorget i Kiev (Diuk 2014). Fler än hundra demonstranter dödades som följd av detta.

Efter Janukovyjtj avgång beslutade den tillfälligt utsedde ukrainske presidenten Oleksandr V. Turchynov att dra tillbaka den lag som sedan 2012 erkänt ryska och andra minoritetsspråk som officiella språk. Ryskspråkiga i Ukraina såg lagändringen som ett hot riktat mot dem och Ryssland. Särskilt på Krim-halvön där mer än halva befolkningen har ryska som modersmål (Biersack & O'Lear 2014).

Krim

I slutet av februari 2014 invaderades den ukrainska Krimhalvön av soldater klädda i omärkt grön uniform. Rysslands president Vladimir Putin sade i ett känt uttalande att soldaterna tillhörde lokala försvarsenheter och att dessa inte hade någon koppling till Ryssland (Biersack & O'Lear 2014). Beväpnade män ockuperade parlamentet i Krims huvudstad Simferopol och Sergei V. Aksenov utsågs till ledare av den nya regering som tillsatts på Krim. Aksenov önskade att Krim skulle få en ökad autonomi från Kiev och fick stöd av aktivister, beväpnade grupper, ryska trupper och en stor del av allmänheten. Den tystare minoriteten av etniska ukrainare och krimtatarer var enligt rapporter skrämde av händelseförloppet och den ukrainska militären agerade under strikt order att inte provocera den ryska proxy-militären.

Händelserna följdes av en folkomröstning där invånarna på Krim fick rösta om Krims nationstillhörighet. Det officiella valresultatet visade på att 97% av Krim-invånarna röstade för att få tillhöra Ryssland. Detta följdes av en konflikt mellan pro-ryssar och den ukrainska armén.

Krim har en hundraårig historia av att tillhöra Ryssland och Sovjetunionen. Sovjetledaren Nikita Chrusjtjov överförde Krim till den ukrainska sovjetrepubliken 1954. I samband med Sovjetunionens upplösning 1991 blev Krim en autonom parlamentarisk republik med visst självstyre inom den ukrainska staten (Nationalencyklopedin).

Sveriges relation till USA och Ryssland

Efter andra världskriget stod både USA och dåvarande Sovjetunionen som segrare. De tidigare stormakterna England och Frankrike hade försvagats avsevärt under kriget och USA och Sovjetunionen blev ledande aktörer inom världspolitiken. Det krigstida samarbetet mellan länderna byttes snart efter kriget mot antagonism och små och medelstora stater drogs in i supermakternas block- och allianssystem (Holmén 2006). Under det så kallade Kalla kriget åtog sig Sverige rollen som neutral gentemot de båda stormakterna, men såg sig samtidigt beroende av USA-ledda alliansen North Atlantic Treaty Organization (NATO) om

Sverige skulle bli indragna i konflikten. Sedan 1940-talet var USA:s målsättning att stödja de skandinaviska länderna militärt så att de inte skulle bli ett lätt offer för Sovjetunionen (Agrell 2000). Samtliga nordiska länder var och är demokratiska marknadsekonomier som kulturellt tillhör det så kallade "Väst" (Västeuropa och Nordamerika) (Nationalencyklopedin). Men visst politiskt stöd för Sovjetunionen fanns bland vänstergrupper i Sverige.

Syfte och vetenskaplig frågeställning

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur Rysslands annektering av Krim och USA:s ockupation av Irak skildrats i *Dagens Nyheter* och *Svenska Dagbladet*. Genom att använda mig av kritisk diskursanalys kommer jag försöka utläsa och tolka de ideologiska budskap som finns i artiklar som berör interventionerna. Anledningen till att jag valt Rysslands annektering av Krim och USA:s ockupation av Irak är att båda händelserna involverar en stormakt som av någon anledning har intressen i ett annat land.

Både USA och Ryssland har anklagats för att använda sig av propaganda i samband med sina interventioner och bakom ländernas handlanden finns ideologiska och politiska intressen. Hur de svenska medierna rapporterade kring de två militära interventionerna kan antas ha påverkat den svenska publikens inställning till konflikterna och de inblandade nationerna.

Jag kommer endast analysera nyhetsartiklar som är skrivna av tidningarnas utrikeskorrespondenter. Nyhetsartiklarna är enligt journalistiska ideal är avsedda att vara informativa och objektiva i den mån det går (Dennis & Merrill 1984). Anledningen till att jag har valt *DN* och *SvD* är att båda tidningarna är rikstäckande och når ut till en stor del av Sveriges befolkning. Båda tidningarna hade egna utrikeskorrespondenter på plats vid konflikterna i Irak och Krim och de kunde därför producera eget material.

Uppsatsen avser att jämföra hur USA och Ryssland framställts av medierna. Jag kommer även att undersöka om *DN* och *SvD* skiljer sig åt i sin nyhetsrapportering. Tidningarna skiljer sig åt ideologiskt då *DN* är obundet liberal och *SvD* obundet moderat. Även om den politiska inriktningen inte bör speglas i nyhetsrapporteringen, så kommer jag ha detta i åtanke i uppsatsens diskussionsdel.

Mina frågeställningar är:

Hur gestaltade *DN* och *SvD* nyhetsrapporteringen om USA:s ockupation av Irak och Rysslands annektering av Krim?

Hur framställdes de inblandade nationerna– USA, Ryssland, Irak, Ukraina (Krim) och de länder som indirekt påverkades av interventionerna?

Vilka ideologiska budskap går att utläsa från nyhetsartiklarna?

Tidigare forskning

Nedan redogör jag för tidigare forskning som är relevant för min undersökning. I uppsatsen avser jag att jämföra hur *SvD* och *DN* rapporterat kring USA:s ockupation av Irak och Rysslands annektering av Krim. Det finns ingen tidigare forskning som berör och jämför både Irakkriget och Krimkrisen. Däremot finns det mycket forskning som undersöker mediernas rapportering om Irakkriget (Nohrstedt & Ottosen 2005, Arboit & Mathien 2006, Barker 2012).

I *Mission Accomplished? Framing of the Iraq War in the Elite Newspapers in Sweden and the United States* (2005) undersöker medie- och kommunikationsvetarna Daniela Dimitrova och Jesper Strömbäck hur *Dagens Nyheter* och *The New York Times* porträtterat Irakkriget. Dimitrova och Strömbäcks forskning visar på att det finns stora skillnader i hur medierapporteringen om Irakkriget sett ut i Sverige och USA. I *The New York Times* tenderade artiklarna att fokusera på den militära konflikten medan *Dagens Nyheter* fokuserade mer på ansvarstagande och protester mot kriget. Den svenska rapporteringen var generellt mer negativ till kriget än USA:s.

Both newspapers offered human interest stories and media self-references. The US newspaper, however, relied more heavily on official government and military sources. In addition, the tone of war coverage differed across the two nations, with Swedish reporting being more negative overall.

Dimitrova & Strömbäck (2005, s. 399)

Det finns även forskning som berör mediers rapportering om Rysslands annektering av Krim. I *Ukraina och informationskriget* (2016) undersöker journalistikforskaren Gunnar Nygren hur *DN*, *Aftonbladet* och *SVT:s Rapport* rapporterade om Krimkrisen. Nygren beskriver att de svenska medierna främst fokuserade på två perspektiv i sin rapportering: Den globala nivån (med sanktioner och säkerhetspolitik) och situationen för vanligt folk i konfliktområdet.

Enligt Nygren gav de svenska medierna inte mycket bakgrund och sammanhang i sin bevakning av Krimkrisen. Ofta skildrades konflikten ur ett svenskt perspektiv och berörde vad konflikten betydde för Sveriges nationella säkerhet. Undersökningen visar på skillnader i rapporteringen mellan de olika svenska medierna. Att gestalta konflikten som ett geo-politiskt spel var vanligast förekommande i *DN*. I *DN:s* artiklar uttrycktes det också, i högre grad än hos de andra medierna, en rädsla för rysk expansion.

Matilda Wennerholm (2014) undersöker i sin kandidatuppsats hur *The New York Times* och *Dagens Nyheter* rapporterade om Krimkrisen. Hon analyserar sedan resultatet utifrån Van Dijks teori om kritisk diskursanalys. Undersökningen visar att både *DN* och *NYT* till stor del beskrev Krimkrisen som ett politiskt spel och att inställningen till Ryssland överlag är negativ i artiklarna.

I medie- och kommunikationsvetaren Per Ståhlbergs vetenskapliga artikel "Från marknadsföring till propagandakrig" (2017) diskuterar författaren hur ukrainska myndigheter och medier gestaltat den rysk-ukrainska konflikten. Han beskriver en ny typ av krigsföring.

Det är numera en sanning att krig inte enbart förs med bomber och maskingevär utan också med kommunikationsteknologier; flera av medievetenskapens klassiska studier handlar just om krigspropaganda.

Ståhlberg (2017, s. 38)

Ståhlberg tar upp ett exempel på hur den ukrainska staten skapat en informationshantering som riktar sig till en internationell publik. Syftet är att motverka den ryska bilden av konflikten. En av de organisationer som arbetar med informationsspridning är *Ukraine Crisis Media Center* som erbjuder service till utländska journalister.

Inom forskningsområdet krigsjournalistik finns det framförallt en undersökning som är relevant för min uppsats. Medie- och kommunikationsvetarna Stig Arne Nohrstedt och Rune Ottosen undersöker i *New Wars, New Media and New War Journalism* (2014) hur krigsjournalistiken har förändrats de senaste 20 åren. Författarna undersöker bland annat hur *DN* rapporterade om amerikanska drönarattacker i Libyen 2012. Resultatet av undersökningen visar att *DN:s* rapportering präglats av en ovilja att kritisera USA för sina brott mot FN-stadgar och internationell rätt. Nohrstedt och Ottosen konstaterar även att *DN* misslyckades med att ge konkret fakta, politisk kontext och ta med lagliga aspekter i sin nyhetsrapportering.

Teoretiska utgångspunkter och begrepp

Nedan redogör jag för den för uppsatsen valda teoretiska ram: Gramscis teori om hegemoni, Bourdieus fältteori och gestaltningsteori. Avslutningsvis beskriver jag kortfattat begreppet "diskurs" som är centralt för förståelsen av uppsatsens valda metod.

Gramscis teori om hegemoni

Den marxistiska filosofen och politikern Antonio Gramsci började under 1930-talet använda hegemoni som ett teoretiskt begrepp. Till skillnad från Karl Marx, som mer fokuserade på ekonomi och politik, betonade Gramsci kulturens betydelse. Begreppet hegemoni används för att beskriva hur ett samhälle med klassklyftor och meningssmotsättningar kan upprätthålla stabilitet. Gramsci menar att förutsättningen för detta är att den breda massan samtycker till den världsordning som existerar. Ett sådant samtycke kallar han för hegemoni och den härskande aktören måste, för att upprätthålla hegemonin, ge vissa eftergifter för att ekonomin och maktordningen ska hållas intakt (Gramsci 1971).

Enligt Gramscis teori finns det två grundläggande golv som håller upp olika typer av intellektuella i samhället: Civilsamhället och det politiska samhället. Civilsamhället är sammansatt av allt som bidrar till skapandet av social och politisk medvetenhet: Skolor, kyrkor och partier. Det politiska samhället är uppbyggt av offentliga institutioner som regering, polis och militär. Den dominerande klassen utövar sin makt på de båda golven. Det

civila samhället kan ses som en marknadsplats för idéer, där intellektuella agerar säljare av "contending cultures" (stridande kulturer, min anm.) (Bates 1975 s. 353).

De intellektuella lyckas med att skapa hegemoni genom att de kan erbjuda sin världsåskådning till de som inte tillhör den dominanta klassen. På så sätt säkras den breda massans samtycke för den rådande hegemonin. Detta pågår fram tills det att de intellektuella misslyckas med att skapa en hegemoni. Då faller den dominerande klassen tillbaka på statens tvångsapparat och de som inte samtycker till världsordningen återförs in i hegemonin (Bates 1975).

Bourdieu's fältteori

Sociologen Pierre Bourdieus fältteori tillämpats för att identifiera maktkamper och strider om värderingar och legitimitet. Genom att analysera politiska, ekonomiska och kulturella fält kan man kartlägga konkurrensrelationer mellan fälten.

Fält består av institutioner, organisationer, sociala roller varigenom grupper eller individer agerar. Aktörer i fälten försöker samla olika former av ekonomiskt och kulturellt kapital för att uppnå konkurrensfördelar (Roosvall et al. 2015). Fältets autonomitet (oberoende, min anm.) kan bland annat uppmätas i fältets makt att definiera egna kriterier för hur produktion inom fältet ska gå tillväga och makten att sedan utvärdera sina egna produkter. Ju mer ett kulturellt fält stängs för yttre påverkan (för att på så sätt kunna hävda sin kulturella legitimitet) desto mer blir fältets interna avgränsningar reducerbara för externa faktorer (Bourdieu 1984).

Ett stort kulturellt kapital uppnås av utbildning, kunskap, expertis och förmåga att uttrycka sig. Inom kulturjournalistiken kan detta belönas genom journalistpriser, kvalitetsreportage och grävande journalistik. Ett ekonomiskt kapital fås genom reklamintäkter, nya upplagor och stora publiksiffror. Ett fält kan enligt Bourdieu karaktäriseras som mer eller mindre heteronomt (beroende) eller autonomt av överordnade ekonomiska fält. Kulturjournalister är generellt mer autonoma än "generella journalister" eftersom de äger stort kulturellt kapital och därför kan konkurrera mot exempelvis ekonomiskt kapital (Roosvall et al. 2015).

Gestaltningsteori

Gestaltningsteorin (framing theory) används framförallt i studierna kring mediernas innehåll och effekter (Strömbäck & Nord 2017). Medier behöver alltid göra ett urval i sin nyhetsrapportering. Journalister kan omöjligen redogöra för alla detaljer i ett skeende, utan måste alltid välja eller välja bort information. På så sätt gestaltas en händelse både medvetet och omedvetet av journalister. Genom gestaltning (re)konstruerar skribenter "verkligheten" (Strömbäck & Karlsson 2015).

Nyheter gestaltas genom när journalister ramar in vad som anses vara mest relevant i sammanhanget. Strömbäck och Nord (2002) beskriver att det inom forskningen är vanligt att skilja mellan sakfrågespecifika och generella gestaltningar. Med sakfrågespecifika gestaltningar avses de beskrivningar som är relevanta för en specifik händelse och det kan handla om gestaltning av en fråga som invandring eller ett krig. Med generella gestaltningar avses ofta hur ekonomiska konsekvenser gestaltas. Det kan handla om hur nationer, organisationer eller individer påverkas av ekonomin. Till generella gestaltningar tillhör också hur politik gestaltas (Strömbäck & Nord 2002).

Hur händelser gestaltas påverkar den allmänna opinionen. Små förändringar i hur ett ämne presenteras kan leda till stora förändringar i allmänhetens inställning till ämnet. Till exempel kan ett kort tillägg som "med hänsyn till yttrandefriheten" påverka opinionen om huruvida politiska extremister ska få tillåtelse att hålla i politiska möten (Chong & Druckman 2007).

Diskursbegreppet

Diskursbegreppet är centralt inom kritisk diskursanalys och begreppet används i första hand av sociala teoretiker, analytiker och lingvister. Diskurs handlar om språk som social handling. Att se språket som en social handling innebär att språket ses som ett handlings sätt och förstå att detta sker i en social och historisk kontext. Språket är socialt skapat och språket skapar i sin tur sociala konstitutioner (strukturer, min anm.) I en kritisk diskursanalys är det avgörande att utforska spänningen mellan de två sidorna av språkanvändning: Den socialt skapade och den socialt konstitutiva (Fairclough 1993, s. 134).

Det som sägs, skrivs och görs inom en institutionell sfär, exempelvis inom medier, kallas för diskurs. Inom institutioner som vetenskapen, marknaden och medierna har det utvecklats olika typer av kunskap och varje institution förknippas med en viss typ av expertis. Kunskapen har kommit till och reproducerats genom regler, rutiner och konventioner.

Det går även att föreställa sig samhället som en enda stor diskurs som innefattar all interaktion i ett samhälle, även de mer abstrakta strukturerna, värderingarna och normerna. Till exempel kan en del marxister se marknadskapitalismen som något som når och påverkar varje del av livet och samhället (Berglez 2019).

Metod och material

Nedan går jag igenom undersökningens metodologiska utgångspunkt: Kritisk diskursanalys. Därefter redogör jag för det analyschema som ligger till grund för den empiriska undersökningen. Avslutningsvis beskrivs det tillvägagångssätt som tillämpas för utförandet av den kritiska diskursanalysen.

Faircloughs kritiska diskursanalys, som presenteras nedan, använder jag i viss mån även som teoretisk utgångspunkt för min undersökning.

Faircloughs kritisk diskursanalys

I undersökningen kommer jag ta stöd av metoden (och teorin) om kritisk diskursanalys som den beskrivs av Norman Fairclough i *Media Discourse* (1995). Kritisk diskursanalys (CDA) används för att analysera öppna och dolda ideologiska värderingar i språket.

Medier har en unikt inflytelserik och bildande funktion i dagens samhällen. Det är därför viktigt att förstå hur medier skapar relationer mellan publiken och de som i samhället dominerar ekonomin, politiken och kulturen. Medierna, på de sätt som de skapar publikens och reportrarnas identiteter, är delaktiga i att förmedla och projicera kulturella värderingar som individualism, entreprenörskap och konsumism (Fairclough 1995).

Nyhetsartiklar målar upp en verklighet som gynnar eller missgynnar vissa grupper, intressen och idéer i samhället. Inom kritisk diskursanalys är maktbegreppet centralt och

målet är att kartlägga och förstå samhällets maktstrukturer (Berglez 2010). Ideologisk makt kan ses som makten att projicera ens ideologiska utövande som universellt eller som "common sense" (Fairclough 1989, s. 2).

Berglez analysmodell

Jag analyserar artiklarna från *DN* och *SvD* utifrån medie- och kommunikationsvetaren Berglez (2019) modell för kritisk diskursanalys. Berglez analyschema är inspirerat av medieforskaren Anabela Carvalhos (2008) modell för kritisk diskursanalys som är anpassad för medier. Jag kompletterar Berglez modell med delar från Faircloughs *Media Discourse* (1995) och har tagit bort delar av Berglez modell som inte är relevanta för min undersökning. Till exempel "jämförande-synkronisk analys" och "historisk-diakronisk analys" eftersom dessa inte berör områden som uppsatsens frågeställningar avser att besvara.

Artiklarna analyseras stegvis utifrån följande kategorier: Textens huvudsakliga innehåll och omgivande struktur, makrotext, mikrotext, koherens, aktörer, fördjupning av aktörer, relationer mellan aktörer, språk i detalj, ideologi, diskursiva strategier och sociokulturella processer. Under varje rubrik finns en beskrivning av vad som avses att undersökas, samt vilka frågor som fördelaktligen ställs i en kritisk diskursanalys (Fairclough 1995):

Textens huvudsakliga innehåll och omgivande struktur

Ger ett övergripande grepp om textens uppbyggnad analyseras textens huvudsakliga innehåll och omgivande struktur.

Makrotext

Med makrotext avses den tematiska strukturen som oftast i rubrik och ingress, alltså artikelns huvudsakliga ämne. Artiklar är uppbyggda i en hierarkiskt organiserad ordning där rubrik och ingress återger huvudtemat.

Mikrotext

Med mikrotext avses brödtexten. Den är uppbyggd enligt en schematisk struktur och varje element (mikrotext) korresponderar mot huvudtemat (makrotexten).

Koherens

Här analyseras relationen mellan makro- och mikrotext. Hur beskrivs orsakssamband och konsekvenser genom textens uppbyggnad? Detta är centralt i analysen av nyhetsproduktion och förståelse av nyheter (Fairclough 1995). Hur ser relationen ut mellan textens huvudinnehåll och delteman? Vad beskriver rubriken och ingressen (makro)? Hur byggs textens huvudsakliga mening upp med hjälp av delteman?

Aktörer

Vem eller vilka agerar och får uttrycka sig i artiklarna? Är det nationer, företrädare för nationer, institutioner eller vanligt folk?

Fördjupning av aktörer

Hur konstrueras textens aktörer (i synnerhet nationer)? Framställs de som individer, grupper eller som ett kollektiv? Vilken eller vilka personer får företräda nationen? Hur beskrivs de personer som får företräda en nation? Vem eller vilka står som subjekt respektive objekt? Är de experter, politiker eller vanligt folk? Vilka beskrivs ha makten, ansvar och legitimitet att uttala sig?

Relationer mellan aktörer

Hur ser relationen mellan aktörerna ut? Framstår relationerna som enkla, komplexa eller ambivalenta?

Språk i detalj

Hur är meningarna uppbyggda? Vilka värdeord och metaforer används? Använder sig textproducenten av talspråk (officiell diskurs) och målas en relation av solidaritet upp mellan mediet och läsaren? Ifrågasätts sanningshalten när någon uttalar sig? Exempelvis: Används hävdar, menar eller säger. Sägar anses här vara det mest neutrala verbet. Använder sig textproducenten av nedtonade påstående som "det verkar vara" (substantivering)?

Ideologi

Vad anses vara givet eller underförstått? Identifiera potentiell motdiskurs. Vad framställs som "common sense"?

Diskursiva strategier

Hur legitimerar textens aktörer ett ideologiskt perspektiv? Hur är artikeln gestaltad? Vilket perspektiv lyfts fram på bekostnad av annat? Hur kan texten vara tänkt att påverka läsarens sätt att tänka och se på samhället?

Sociokulturella processer

Vilken större sociokulturell process är texten en del av? Sociokulturella processer kan till exempel vara individualism, detraditionalisering och informalisering.

Tillvägagångssätt

Utifrån Berglez (2019) analyschema analyseras och tolkas texten i artiklarna. I en excelfil samlas och organiseras data om varje artikel utifrån antal ord i artikeln, tidning, datum, rubrik, byline och länk. Varje artikel tilldelas en kod från 1 till 20.

I en annan excelfil organiseras artiklarnas innehåll utifrån Berglez analyschema: Kod (artikeln), makrotext, mikrotext, koherens, aktörer, aktörsbeskrivning, relation mellan aktörer, språk, ideologi, diskursiva strategier och sociokulturella processer. Anledningen till att excelfilerna används är att det ska bli enklare att jämföra artiklarnas analysdelar när allt finns samlat i samma kolumn.

Så mycket information som möjligt inhämtas från varje artikel och noteringar och tankar antecknas i exceldokumentet.

Urval

Artiklarna som analyseras är hämtade från den månad som nyhetsrapporteringen om interventionerna har varit som mest frekvent. För båda fallen, USA:s ockupation av Irak och Rysslands annektering av Krim, ökar nyhetsrapporteringen avsevärt under den första

månaden av respektive konflikt. Därför väljer jag att avgränsa urvalet till den första månaden av konflikterna, med start det datum som respektive intervention inletts: Mellan 20 mars och 20 april 2003 för USA:s ockupation av Irak och 27 februari och 27 mars 2014 för Ryssland annektering av Krim.

Jag använder mig av databasen Retriever Research¹ (Mediearkivet) för att få tag på artiklarna från *DN* och *SvD*. Jag utgår först och främst från sökorden "USA", "Irak" och "Ryssland", "Krim". I sökningarna lägger jag sedan till namnet på tidningarnas utrikeskorrespondenter för att få fram de artiklar som berör valda händelser. Till exempel: För att få fram de artiklar som Cordelia Edvardson skrivit anger jag sökorden: "USA", "Irak", "Cordelia Edvardson" Mediearkivets sökfunktion.

För att undvika att analysera artiklar där *DN* och *SvD* använt sig av samma nyhetsbyråmaterial väljer jag att avgränsa urvalet till de artiklar som producerats av respektive tidnings korrespondenter. På Mediearkivet och på respektive tidnings hemsida har jag har sökt fram vilka utrikeskorrespondenter som rapporterat från Mellanöstern år 2003 respektive Ryssland, Krim eller Ukraina under år 2014.

Från *SvD* analyserar jag Bitte Hammargren (Mellanösternkorrespondent) och Cordelia Edvardsons (Mellanösternkorrespondent stationerad i Jerusalem) artiklar om USA:s ockupation av Irak och Anna-Lena Laurén (Rysslandskorrespondent) och Mikael Holmströms (försvarsreporter) artiklar om Rysslands annektering av Krim. Från *DN* analyserar jag Per Jönssons (korrespondent i Jordanien) och Anders Hellbergs (Mellanösternkorrespondent) artiklar om USA:s ockupation av Irak och Ingmar Nevéus (Rysslandskorrespondent), Erik Ohlsson (Utrikeskorrespondent) och Mattias Carlssons (Utrikeskorrespondent) artiklar om Rysslands annektering av Krim.

Avgränsning

Eftersom uppsatsen till stor del avser att undersöka hur de nationer som varit inblandade i ockupationerna gestaltats, har jag valt bort artiklar som exempelvis utrikeskorrespondenter i Bryssel (där FN:s högkvarter ligger) har skrivit. Institutioner som FN och Nato är båda inblandade, mer eller mindre, i både USA:s ockupation av Irak och Ryssland annektering av

¹ Ett digitalt nyhetsarkiv som innehåller tryckta dagstidningar, tidskrifter och affärspress.

Krim. Eftersom uppsatsens fokus ligger på själva interventioner anser jag att rapporteringarna från de berörda länderna, Irak och Krim (Ukraina), är mer relevanta för uppsatsen.

Jag väljer att analysera fem artiklar från vardera tidning som berör respektive konflikt. Totalt analyserar jag 20 artiklar. Utifrån hur många artiklar tidningarna rapporterar skrivit under den avgränsade tiden, väljer jag hur de fem artiklarna ska fördelas mellan reporterarna. Till exempel: *SvD*:s korrespondenter Bitte Hammargren och Cordelia Edvardson skrivit tio respektive fyra artiklar som berör USA:s ockupation av Irak. Bitte Hammargren har alltså producerat betydligt fler artiklar som berör ämnet och därför väljer jag att fördela mitt urval så att jag analyserar tre artiklar av Bitte Hammargren och två av Cordelia Edvardson.

Anledningen till att jag inte har gjort en skalenlig fördelning av de fem artiklarna är att jag anser att det är viktigt att analysera mer än en artikel per reporter eftersom det kan vara relevant för uppsatsen att ta hänsyn till hur varje enskild reporter beskriver den konflikt som denne rapporterar om.

Jag använder mig endast av artiklar som har publicerats i tryckt format (i papperstidning) eftersom webbartiklar mer kan ses som utkast som redigeras efter hand (Strömbäck & Karlsson 2017). Utifrån fördelningen av antalet artiklar mellan reporterarna väljer jag nyhetsartiklarna med störst textomfång. Omfånget varierar mellan tidningarna och tidningarnas rapporterar, men samtliga artiklar överstiger 600 ord. Vissa artiklar innehåller upp mot 1500 ord. Jag väljer bort de artiklar som publicerats i annat format än som nyhetstext eller reportage, till exempel artiklar i fråga-svar-format där läsare får skicka in sina frågor till reportern. Anledningen till uppsatsens avgränsning är undersökningens begränsade tid- och textutrymme.

Studiens giltighet och tillförlitlighet

I kvalitativa undersökningar är det av stor vikt att uppsatsförfattaren erbjuder läsaren transparens. Fakta är alltid perspektivberoende, i uppsatsen såväl som i det material som undersöks (Larsson 2005). Det som presenteras i uppsatsen kan antas ha, mer eller mindre, påverkats av mina personliga erfarenheter och värderingar. Uppsatsen bygger till stor del på

den marxistiska teorin och metoden kritisk diskursanalys och ett marxistiska tankesätt genomsyrar uppsatsen som stort.

Resultat

Nedan presenteras resultatet av min kritiska diskursanalys av artiklarna från *DN* och *SvD*. Resultatdelen är uppdelad i fyra underrubriker: *DN*:s rapportering om Irak, *SvD*:s rapportering om Irak, *DN*:s rapportering om Krim och *SvD*:s rapportering om Krim. Under varje rubrik redogör jag för resultatet utifrån uppsatsens frågeställningar: Hur nyhetsrapporteringen framställdes, hur inblandade nationer framställdes (resultatet från denna frågeställning är uppdelad i två delar med utgångspunkt i ockupationsmakten och den ockuperade nationen) och vilka ideologiska budskap som går att utläsa från artiklarna. Avslutningsvis presenteras en sammanfattning av undersökningens resultat under rubriken "Resultatsammanfattning".

DN: USA:s ockupation av Irak

Den 20 april 2003 inledde USA och Storbritannien en invasion av Irak som en del av "war on terrorism". Målet var att göra sig av med Saddam Hussein och förstöra den påstådda tillverkningen av massförstörelsevapen.

"De allierade": USA och Storbritannien

I *DN*:s artiklar som berör Irakkriget framställs USA och Storbritannien som "allierade" och tätt sammansvetsade. I Anders Hellbergs artikel från 24 mars 2003 med rubriken "Kriget runt städer kräver fler offer" beskrivs den tydligt framträdande alliansen. Hellberg beskriver på flera ställen i artikeln länderna som "de allierade", till exempel: "allierad underhållspersonal blir mer utsatt för irakiska motattacker".

Även i Hellbergs artikel från den 20 mars 2003 med rubriken "USA-trupper gick in i gränzonen framträder även Storbritannien som drivande aktör i kriget. Även om USA framställs som den ledande parten, bland annat i artikelns rubrik, beskrivs det hur båda länderna ses som ansvariga för en konflikt med FN: "Den demilitariserade zonen evakuerades för någon vecka sedan av FN, som skött bevakningen mellan de båda länderna

sedan eld upphör-avtalet 1991". Artikeln fortsätter: "I denna zon får det, enligt eld upphör-avtalet, inte finnas några militära installationer. Formellt bryter alltså amerikaner och briter denna överenskommelse när man nu går in, förutsatt att uppgifterna är riktiga" I artikeln (20/3:2003) beskriver Hellberg också hur USA och Storbritannien förbereder invasionen ihop. Trots sin nära allians framställs länderna som något osynkade när de lämnar delade budskap till medierna. I artikeln framgår att Major David Anderson, presstalesman på det amerikanska militära högkvarteret i Kuwait City, vill varken bekräfta eller dementera DN:s uppgifter om att USA förbereder en invasion av Irak. Den brittiske armétalesmannen överste Chris Wernon bekräftade dock att trupperna hade "intagit framskjutna stridspositioner. Uttalandena ger intryck av en något instabil relation mellan USA och Storbritannien i hur de kommunicerar om en sådan stor händelse.

Avhumaniserade "irakier"

DN:s rapportering om Irakkriget genomsyras av avhumaniserade inslag av irakier. Irakier, vilket traditionellt sett skulle syfta på individer från Irak, används för att beskriva irakiska soldater. I Hellbergs artikel (24/3:2003) beskriver Hellberg hur amerikanska och brittiska soldater har behandlats "utan större respekt av irakier". Den arabiska satellitkanalen "al-Jazira" (al-Jazeera) visade enligt artikeln upp fångar och döda amerikanska och brittiska soldater och detta upprör USA, enligt artikeln. Att Hellberg inte skiljer på soldater och civila ger en bild av att även civila irakier utför krigshandlingar.

Framställningen av irakiska soldater som "irakier" förekommer även i Hellbergs artikel från 25 mars med rubriken "Striderna slår hårt mot de civila": "Tidigt på morgonen gick irakier till häftigt angrepp med stridsvagnar mot ett förband amerikanska Apache attack-helikoptrar mellan städerna Karbala och Hillah".

I artiklarna förekommer också negativa beskrivningar av de irakiska soldaterna. I Hellbergs artikel (24/3:2003) framställs "irakierna", de irakiska soldaterna som dödat amerikanska och brittiska soldater, som särskilt brutala i sin krigsföring. I artikeln beskrivs det att "Enligt icke namngivna amerikanska talesmän i Pentagon hade de döda soldaterna kulhål i huvudet och man antydde att irakierna hade avrättat dem". Magnus Norell, Mellanösternforskare på totalförsvarets forskningsinstitut, får uttala sig om filmen på de döda amerikanska och

brittiska soldaterna. Norell framställer de irakiska soldaterna som avvikande i sitt agerande. "Irakierna" framställs framförallt som brutala och hänsynslösa i förhållande till de amerikanska och brittiska soldaterna. På så sätt skapas en bild av att varken amerikanska eller brittiska soldater har använt sig av liknande metoder i krig: "Jag är inte förvånad om det skulle vara så, den irakiska armén har en lång tradition av våldsamheter", säger Magnus Norell och bekräftar ryktena om att de irakiska soldaterna skulle avrättat de amerikanska soldaterna (24/3:2003).

Framställningen av "irakier" som hänsynslösa återkommer senare i artikeln när Hellberg (24/3:2003) beskriver hur "Irakisk tv visade upphetsade soldater som sköt automateld ut i floden i centrala Bagdad, där en pilot skulle landat med fallskärm". Den irakiska armén beskrivs också med ord som inte beskriver en grupp av människor utan snarare som objekt: "Även i hamnstaden Umm Qasr vid gränsen till Kuwait fortsätter striderna, trots allierade försäkringar under flera dagar att "endast enstaka motståndsfickor finns kvar" och "motståndet finns i små grupper som är svåra att komma åt för amerikaner och briter".

Mäktigt USA

I DN:s artiklar framställs USA som ett offer i konflikten. I Hellbergs artikel (20/3:2003) beskrivs det hur "att åtta attackplan F 18 Hornet och två F 14 från hangarfartyget "Kitty Hawk" angripit tio artilleriställningar i södra Irak". Den amerikanska attacken på Irak beskrivs på så sätt som en handling i självförsvar. Anledningen till USA:s angrepp beskrivs vara att "den amerikanska militärledningen ska ha velat förhindra ett irakiskt artillerianfall med kemiska eller biologiska vapen". Trots att det sedan framgår att "Det finns dock inga uppgifter som tyder på att Irak skulle ha föreberett ett sådant anfall", ger Hellberg en bild av att Irak har kemiska och biologiska vapen som de är redo att attackera med. Även om det sedan beskrivs att det inte finns uppgifter som tyder på att ett anfall skulle förberetts, är det ändå konstaterat att Saddam Hussein har den typen av vapen.

I DN:s artiklar framställs USA som maktfullkomliga och behöriga att röra sig fritt i Irak och dess grannländer. I Per Jönssons artikel från den 26 mars 2003 med rubriken "Hemlig USA-uppladdning i östra Jordanien" beskriver Jönsson Jordaniens ställning till USA och Irak. I

artikeln framgår det att Jordanien tidigare har varit neutralt, men efter att USA fått flytta trupper och soldater till landet har neutraliteten brutits. I artikeln beskrivs det hur det "I flera veckor har arabiska nyhetsmedier rapporterat om en amerikansk och brittisk militär uppladdning i Jordaniens östra öken som vetter mot Irak". Jordanien gör officiellt inget motstånd mot den amerikanska närvaron och kommer inte till tals om neutralitetsfrågan. På så sätt framställs Jordanien som passiva inför den amerikanska upprustningen.

Det framgår också i Jönssons artikel (26/3:2003) att Jordanien ska ha satt regleringar på hur många amerikanska soldater som ska få befinna sig i landet. Senare beskrivs det att regleringarna har brutits och att USA verkar ha fått dit 5000 fler soldater än vad som uppgavs innan: "Nu har en jordansk regeringskälla uppgett till tidningen Asia Times att minst 400 amerikanska stridsvagnar och drygt 7 000 soldater står beredda att skickas in i slaget om Bagdad från provisoriska baser i Jordaniens östra öken".

Även FN framställs som underkuvade USA i Hellbergs artikel (20/3:2003). I artikeln beskrivs det att FN tvingades evakuera en demilitariserad zon på grund av USA:s militära framryckningar i området: "Den demilitariserade zonen evakuerades för någon vecka sedan av FN, som skött bevakningen mellan de båda länderna sedan eld upphör-avtalet 1991".

USA framställs också som en "nyttig idiot" i Jönssons artikel den 31 mars med rubriken "Kurdernas krav irriterar USA". I artikeln beskrivs det hur amerikanska specialstyrkor har assisterat kurdiska peshmergasoldater i att trycka tillbaka den irakiska armén. Jönsson framställer det som att peshmergasoldaterna utnyttjat USA: "Därmed har kurdiska nationalistdrömmar åtminstone på kartan kommit ett rejält steg närmare målet: att vinna kontroll över det omstridda Kirkuk, som av de två stora kurdpartierna KDP och PUK har utropats till framtida "huvudstad i Kurdistan".

Som artikelns (31/3:2003) ingress lyder: Att "USA ska snuva dem på deras dröm", framställer Jönsson det som att USA med lätthet kan rycka undan drömmen för en och i detta fall: Att USA kommer stoppa kurdernas planer på att skapa ett enat Kurdistan. Samtidigt framställs USA som lurade av kurderna eftersom de ändå har assisterat peshmergasoldaterna under en längre tid. Artikeln beskriver en ambivalent relation mellan USA och kurderna (genom partierna PUK och KDP). De beskrivs först ha samarbetat och

avancerat i kampen mot Irakregimen och kurdislamistisk milis. Men när USA sedan har anat att PUK och KDP har nationalistiska mål med framryckningen backar USA.

Ett normaliserat Irakkrig

I artiklarna från *DN* framställs kriget som en självklarhet och ingenstans finns en motdiskurs till USA:s rättfärdigande av kriget. Orsaken till den förstörelse som USA:s krig orsakas påtalas sällan och inga aktörer framträder som ansvariga för de strider som förstört "elnätet och pumpstationer för färskvatten" (25/3:2003). I Hellbergs artikel (25/3:2003) reproduceras en diskurs där kriget framställs som en självklarhet: "I Iraks andra stad Basra, med 1,5 miljoner invånare, har civilbefolkningen inte längre någon el eller vatten. Striderna har förstört pumpstationerna för färskvatten och elnätet har slagits ut".

Detta märks också i artikeln när det beskrivs hur den brittiska biståndsministern Claire Short understryker att ett olja-mot-mat-program behövs "för att Iraks civilbefolkning ska undgå en humanitär katastrof". Striderna, som är ett resultat av USA:s och Storbritanniens ockupation av Irak, är det som skulle vara orsaken till den humanitära katastrof.

Artiklarna tenderar att skapa ett vi-dem tänk mellan "Väst" och irakierna. Detta syns i hur irakierna avhumaniseras och ibland framställs som ociviliserade och inkapabla att själva styra sitt land. Kriget framställs till stor del som en maktkamp och USA framställs som fria att göra vad de behagar. I artiklarna är inställningen till USA och Storbritannien generellt sett positiv.

SvD: USA:s ockupation av Irak

Nedan presenteras resultatet från den kritiska diskursanalysen av SvD:s artiklar om Irakkriget. Mellanösternkorrespondenten Cordelia Edvardsons artiklar avviker från övriga artiklar som berör Irakkriget, då Edvardsons beskriver Irakkriget med utgångspunkt i Israel-Palestinakonflikten. Därav presenteras den största delen av resultatet från analysen av Edvardsons artiklar under en separat underrubrik: Edvardsons kritik mot USA och Israel.

Komplexa relationer i ett krigsdrabbat område

SvD:s artiklar som berör USA:s ockupation av Irak har gemensamt att de framställer relationen mellan nationerna USA, Irak, Syrien, Turkiet med flera, som komplexa. I artiklarna framgår att många av Iraks grannländer påverkas av USA och Storbritanniens militära närvaro. I Bitte Hammargrens artikel från 29 mars 2003 med rubriken "Syriska frivilliga försvarar Irak" beskrivs kriget i Irak utifrån en historisk kontext. I artikeln framställs relationen mellan Syrien och USA som instabil och föränderlig. Syrien, som tidigare har stöttat USA i Kuwaitkriget, fördömer nu USA:s agerande: "Det officiella Syrien fördömer liksom Arabförbundet kriget som en aggressionshandling. Vid kriget 1991, när Irak drevs ut ur Kuwait, stod dock Syrien på samma sida som USA".

Den officiella relationen mellan Syrien och Irak är något avvaktande, trots att syriska frivilliga väljer att stötta Irak i kriget mot USA. Relationen mellan Syrien och Irak framställs som ambivalent och Syrien är officiellt varken drivande eller avståndstagande i frågan om de syriska frivilliga som ansluter sig till Iraks armé. En ung syrisk man, Hussein Saima, för de syriska frivilligas talan. Det framgår att den främst anledningen till att ansluta till den irakiska armén är att göra sig av med USA. I artikeln (29/3:2003) frågar Hammargren Saima: "Men Saddam Hussein har ju dödat många irakier?" och Saima svarar: "Jag vet det. Men det är inte Iraks president jag vill slåss för. Jag gillar inte honom. Om det irakiska folket vill döda honom, är det deras sak".

Situationen i Irak framställs som invecklad och i Hammargrens artikel från 20 mars 2003 med rubriken "Svenskar i krigszonen" uttalar sig Zalmay Khalilzad, Bushadministrationens särskilda Iraksändebud, om USA:s roll i att skapa stabilitet i Irak. Han menar att målet är att få parterna att samarbeta och operera under amerikansk ledning mot Saddam Husseins regim. Uttalandet genomsyras av ett kolonialt tankesätt där de kolonialiserade ses som inkapabla till att skapa ett civiliserat samhälle utan hjälp från kolonialmakten (Aschcroft et al. s. 51-52): "Gör de inte det är risken akut för att kurder och turkar hugger varandra i strupen". Khalilzads beskrivning av USA:s roll i att skapa fred och nebar att stabilitet inte kan skapas utan hjälp av USA.

USA-kritik

I artiklarna från *SvD* får flera civila irakier och syrier uttrycka sitt missnöje mot USA. I Hammargrens artikel (29/3:2003) riktar samtliga aktörer kritik mot USA. Den unge syriska mannen Hussein Saima beskriver kriget som "en orättfärdig aggressionshandling". Även Syrien och arabförbundet riktar kritik mot USA och fördömer kriget som en aggressionshandling. Syriens informationsminister tar stöd i FN:s stadgar när han citeras: "USA uppvisar total brist på respekt för internationell rätt och människoliv, genom att förbereda en blodig ockupation av Bagdad och ett krig där civila görs till måltavlor - som när en buss med syriska arbetare besköts, varvid fem dödades och tretton skadades" (29/3:2003).

I artikel (9/4:2003) med rubriken "USA vill inte ge FN inflytande - Oppositionsman motsäger Bush" riktar Hammargren återigen kritik mot USA och dess allierade. USA framställs som inkapabla till att skapa fred i området: "Plundringarna i går i Basra visar dock att koalitionsstyrkorna inte har tillräcklig beredskap för att ta sig an de nödvändiga polisiära uppgifterna i det maktvakuum som uppstår när en hårdhänt och hatad regim faller. Det ökar riskerna för en kommande huggsexa i Bagdad".

Den amerikanska presidenten George W. Bush och Storbritanniens premiärminister Tony Blair framställs vid flera tillfällen i artiklarna som barnsliga och inkapabla att fatta avancerade beslut. I Edvardsons artikel från 23 mars 2003 med rubriken "Israelier och palestinier vill se snabbt krigsslut" (på Irakkriget, min anm.) ironiserar Edvardson över USA:s (i ledning av Bush) självbild. George W. Bush och Tony Blair framställs som osynkade och en tydlig maktrelation mellan de båda ledarna går att utläsa:

Efter att ha avpolleterat Saddam och "befriat" Iraks folk, som Bush ser saken, står konflikten mellan Israel och palestinierna i tur att lösas, försäkrade presidenten, ivrigt påhejad av Tony Blair. Färdvägen till målet, framhöll Bush, finns redan utmärkt på den "vägkarta" som har ritats av "kvartetten" (USA, EU, Ryssland, och FN). Vägkartan skall leda fram till en "självständig och livskraftig palestinsk stat".

Edvardson (23/3:2003)

Artikeln genomsyras av ironi och texten har en raljant ton. Att Bush blir "ivrigt påhejad" av Blair ger associationer till ett barn som söker bekräftelse hos en vuxen. Blair framstår också som underlägsen Bush. Den amerikanske presidenten framställs också som dåligt lämpad för ditt yrke när han i ett seriöst sammanhang använder det klichéartade uttrycket "färdvägen är målet". Hans uttalande om planerna att skapa "en självständig och livskraftig palestinsk stat" späder på bilden av Bush som obildad. Ett sådant uttalande stämmer inte överens med USA:s och framförallt republikanernas ställningstagande i Israel-Palestinakonflikten.

Även i Hammargrens artikel (9/4:2003) framställs Blair som opålitlig. De allierade ländernas moral ifrågasätts genom motsättningarna i löftet om att ta hänsyn till mänskliga rättigheter och samtidigt samarbeta med en möjlig krigsförbrytare. I artikeln beskriver Hammargren hur Blair ger ett löfte om att de allierade ska ta hänsyn till mänskliga rättigheter under bildandet av en ny irakisk regering. Senare i artikeln framgår det att USA har fattat ett beslut att samarbeta med en armégenerel som misstänks för krigsförbrytelser:

USA har uppenbarligen också samarbete i det fördolda med den före detta irakiske armégeneralen Nizar al-Khazjari: Irakiska oppositionskällor i Damaskus har för SvD förklarat att det var CIA som hjälpte Khazjari att fly från Danmark, där en förundersökning inletts mot honom på grund av misstanke om krigsförbrytelser under 1980-talets Anfalkampanj, den etniska rensningen mot kurderna.

Hammargren (9/4:2003)

USA:s roll som "världspolis" i artikel ifrågasätts när Hammargren beskriver USA och Storbritanniens bristfälliga åtgärder för att skapa stabilitet i Irak (9/4:2003): "Plundringarna i går i Basra visar dock att koalitionsstyrkorna inte har tillräcklig beredskap för att ta sig an de nödvändiga polisiära uppgifterna i det maktvakuum som uppstår när en hårdhänt och hatad regim faller. Det ökar riskerna för en kommande huggsexa i Bagdad".

Den irakiska opposition som USA har tillsatt framställs som problematisk och den amerikanska ledningens kompetens ifrågasätts i Hammargrens artikel (9/4:2003): "Men den brokiga irakiska opposition, som under amerikansk ledning har mötts i London och i norra Irak denna vinter, säger sig ha mejslat ut principer för maktfördelning inom den provisoriska

myndighet som är tänkt att bli tillsatt - sannolikt under ledning av en amerikansk militär guvernör, den i dag pensionerade generalen Jay Garner”.

Det framgår att ett par politiska partier saknas i oppositionen: Det irakiska kommunistpartiet samt det shiamuslimska Dawapartiet, ett parti som traditionellt har starkt stöd. I artikeln framställs det som tveksamt om USA:s tillsatta irakiska opposition verkligen är demokratisk förankrad. Partier som egentligen har stort stöd i Irak tycks ha stängts ute från politiken. Den irakiska oppositionen består enligt artikeln (9/4:2003) av sex personer: Masoud Barzani från den kurdiska fraktionen KDP; Jalal Talabani från kurdiska PUK; bankiren Ahmed Chalabi från Irakiska nationalkongressen, INC; Abd al-Aziz al-Hakim från det shiamuslimska Sciri (Högsta rådet för den islamiska revolutionen i Irak); den förre generalen Iyad Allawi från INA, som samlar före detta Baathpartister; samt den förre utrikesministern Adnan Pachachi med ställning som oberoende”.

Det är främst högt uppsatta politiker som för USA och Storbritanniens talan i SvD:s artiklar. Politikerna legitimerar ofta bilden av invasionen som en rättfärdig handling. Kriget framställs som en självklarhet och humanitär hjälp från FN ses som den enda legitima åtgärden mot det civila lidandet. I artiklarna beskrivs USA ställa höga krav på att FN. Ingen av artiklarna tar dock upp hur FN bemöter USA:s förslag och förfrågningar. I artikel (9/4:2003) beskriver Hammargren att Bush och Blair öppnar upp för samarbete med FN i att ge humanitärt stöd i Irak. Det framgår att det är på grund av striderna i området som humanitär hjälps behovs. Alltså ber Bush och Blair om stöd till invånare som drabbats av det krig som de själva startat.

I SvD:s artiklar framställs USA:s relation till FN som något instabil. Trots att FN inte har visat stöd för USA:s invasion av Irak så uttrycker George W. Bush ändå en önskan om "att världsorganisationen också ska bli delaktig i processen att bygga upp ett irakiskt övergångsstyre" (9/4:2003).

Interna och externa konflikter i Irak

I SvD:s artiklar framställs Irak som ett land drabbat av yttre och inre konflikter. I Hammargrens artikel (20/3:2003) beskrivs det hur området Kurdistan, till stor del beläget i norra Irak, har hamnat i konflikt med Saddam Hussein såväl som Turkiet. Relationen mellan

Kurdistan och Turkiet målas upp som komplex men det framgår aldrig varför Turkiet skulle ha särskilda intressen i Kurdistan.

I Hammargrens artikel (20/3:2003) får Burhan Habib, representant i Sverige för den kurdiska fraktionen PUK, beskriva läget i området. Han framställer situationen som rörig: "Vi tror inte att det blir några oroligheter i de kurdiska områden, såvida inte Turkiet invaderar irakiska Kurdistan". I artikeln får Habib föra kurdernas talan och enligt honom är Saddam Hussein beskrivs inte som det primära hotet för Kurdistan. Konflikten i Kurdistan framstår som komplicerad och Saddam Hussein framställs inte som ett hot för kurderna. "Vi tror att det blir svårt för Saddam att anfälla de stora städerna i Kurdistan. Därför räknar vi inte med någon oro i vårt område. Vi har våra kurdiska styrkor - mer än 70 000 man - som ska försvara hela området under en gemensam ledning för PUK och KDP" (20/3:2003).

I artiklarna från *SvD* framställs Saddam Hussein som frontfigur för Irak i kriget mot USA. Som person framställs han oftast som en avlägsen gestalt och han framträder eller citeras aldrig i artiklarna. Men hans oberäknelighet påtalas vid flera tillfällen. "De är rädda för gasattacker från Saddam och för hans oberäknelighet", säger Burhan Habib, representant i Sverige för den kurdiska fraktionen PUK, i Hammargrens artikel (20/3:2003). I Edvardsons artikel framställs Saddam Husseins hot mer ingående när Edvardson beskriver de vapen som starkt kopplas till honom (23/3:2003): "vad händer om Saddam Hussein, desperat och trängd i ett hörn, gör sorti genom att sända sina sista missiler, försedda med kemiska eller biologiska stridspetsar"

Arabisk gemenskap

I *SvD:s* artiklar är inställningen till USA generellt mycket negativ. Artiklarna genomsyras av negativa beskrivningar av USA och den amerikanska ledningen. Ingen särskild kritik riktas mot Saddam Hussein eller hans styre. Artiklarna saknar bakgrundsinformation om Saddam Hussein och Irakkriget. En viss historisk kontext ges och det framgår att USA tidigare har varit inblandad i konflikter i området.

I artiklarna gestaltas en tydlig arabisk gemenskap, framförallt i Hammargrens artikel (29/3:2003) om de syriska människans initiativ att ansluta till den irakiska armén. Artikeln visar på en stark samhörighet mellan syrierna och det irakiska brödrskapet. Trots att den syriska

regeringen inte stödjer Irak officiellt, framgår det att den arabiska samhörigheten är viktig för delar av befolkningen. Artikeln genomsyras av en anti-imperialistisk ton och det viktigaste tycks vara att få USA att lämna Irak. Även om ingen av männen som uttalar sig stödjer Saddam Husseins Irak så vill de att USA lämnar dem ifred.

Fokus i artiklarna ligger främst på de invecklade relationerna mellan länderna. Krig och konflikt framställs som ett naturligt tillstånd i området kring Irak. Ländernas gemensamma historia av krig påtalas i artikel (29/3:2003) när Egypten ger sin syn på kriget genom "en bedömare i Kairos" uttalande. I uttalandet antyds det att de syriska män som ansluter kanske också kommer få återvända hem i licksäckar, som egypterna tidigare gjort i ett Irakkrig: "Egyptierna har dåliga erfarenheter av tidigare Irakkrig när frivilliga återvände i licksäckar".

Edvardsons kritik mot USA och Israel

I Edvardsons artiklar riktas mycket kritik mot Israel och USA och fokus läggs på att reflektera och analysera hur livssituationen ser ut för palestinierna i Gazaremsan. I Edvardsons artikel från 12 april med rubriken "Skillnaden mellan att vara ockupant - och ockupant" reflekterar hon över israelen Isi Leiblers offentliga uttalanden om den amerikanska armén. Leibler är kommentator i "Jerusalem Post" och ledare i "World Jewish Congress". I sina uttalanden har Leibler dragit paralleller mellan hur de amerikanska trupperna agerar mot den irakiska civilbefolkningen och hur israel agerar mot palestinierna.

I artikeln (12/4:2003) beskriver Edvardson att Isi Leibler och flera andra kommentatorer är överens om att varken israelerna eller amerikanerna bör be om ursäkt för "collateral damage". Detta är något som Edvardson kritiserar hårt i sin artikel och hon använder sig av ironiserande beskrivningar av Leibler och hans agerande. Edvardson är mycket kritisk mot Leibler. Edvardson beskriver hur Leibler "gråter krokodiltårar över de sju kvinnor och barn som sköts ihjäl vid en amerikansk vägspärr. Artikeln fortsätter: "Nervösa marinsoldater misstänkte att deras bil kunde vara en ny bilbomb. Bara några dagar tidigare dödades fyra amerikanska soldater av en bilbomb vid samma vägspärr". Uttrycket "nervösa marinsoldater" kan kopplas till den stereotypa bilden av marinsoldater som de mest hårdhudade soldaterna inom den amerikanska armén. Att rädsla skulle vara orsaken till att

marinsoldaterna sköt ihjäl sju kvinnor och barn är alltså otänkbart, menar Edvardson. Hon kritiserar även USA:s offerroll när hon på ett ironiskt sätt beskriver Leiblers tankar:

Men hav tröst Amerika, vi står vid din sida, vi vet hur det känns att vara världens strykpojke!
Nu när de själva möter en "barbarisk fiende, som klär ut sig till civil, helst beledsagad av barn, och agerar från skolor, moskéer eller sjukhus", nu kommer våra amerikanska vänner att ha större förståelse för vad vi israeler har varit utsatta för under årtal, tror herr Leibler.

Edvardson (12/4:2003)

Edvardsons skapar genom detta en motdiskurs till den amerikanska bilden av Irakkriget som ett legitimt sätt att skapa fred i Irak. Hon ironiserar över vad hon menar är USA:s och Israels självutnämnda offerposition: "Vi vet hur det känns att vara världens strykpojke" och är kritisk till att USA och Israel ser sig själva som tvugna att döda civila (collateral damage) på grund av att "de själva är så rädda och utsatta".

I Edvardsons artikel (23/3:2003) riktas återigen kritik mot Israels agerande mot den palestinska befolkningen: "Ockupationsmakten (Israel, min anm.) kan tämligen ostört riva ännu fler palestinska hus, ett kollektivstraff som drabbar hela familjen, från spädbarn till gamla mormor. Eller också rivs husen och olivlundar skövlas av 'säkerhetsskäl'".

Irakkriget påverkar situationen i Israel och Palestina, menar Edvardson. Hon beskriver att anledningen till att Israel ostört kan riva ännu fler palestinska hus är att alla mediers uppmärksamhet riktas mot det pågående Irakkriget: "Medan kriget pågår är världens och mediernas uppmärksamhet riktat åt annat håll". Även här ironiserar Edvardson över israelernas egen syn på sina bosättningar i palestiniernas landområden. Användningen av citationstecken kring "av misstag" antyder att det inte är av misstag som israelerna dödar "många civila, kvinnor, barn och gamlingar". Hon beskriver hur skevt det är av "militärtalesmannen" att kalla dödade civila för "collateral damage" (beledsagande, icke avsett skada) (12/4:2003).

De israeliska bosättarnas säkerhet skall tryggas genom att mer och mer palestinsk mark beslagtogs. Redan innan kriget började blev ockupationsmaktens framfart allt brutalare. Bara under februari månad dödades 68 palestinier, 47 av dem i Gazaremsan. Bland dem fanns

många civila, kvinnor, barn och gamlingar, som dödades "av misstag", eller på grund av "collateral damage" (beledsagande, icke avsett skada) som militärtalesmannen kallar det.

Edvardson (12/4:2003)

Relationen mellan Israel och USA framställs som tätt sammansvetsad ideologiskt såväl som moraliskt (23/3:2003, 12/4:2003). I artiklarna enas Israel och USA genom begreppet "collateral damage", ett begrepp som Israel såväl som USA använder som legitim förklaring för civila dödsfall i sina militära interventioner i Palestina respektive Irak.

Men på andra sätt framställer Edvardson Israels relation till USA som något instabil. Till exempel kan israelerna inte lita fullt ut på "de amerikanska Patriot- och de israeliska missilerna som står redo att skjuta ner allt som kan hota Israel". Edvardson fortsätter: "Erfarenheten från Gulfkriget 1991 har ju lärt oss att varken Patriot eller Arrow ger ett hundraprocentigt skydd". Även i artikel (12/4:2003) framställs relationen mellan USA och Israel som något instabil. Israelen Isi Leibler kritiserar hur USA, såväl som "israeliska talesmän", bett om ursäkt för militärens "collateral damage".

Ytterligare en konflikt mellan USA och Israel beskrivs i artikel 23/3:2003. USA:s president George W. Bush beskrivs ha uttalat sig om planer på att skapa en palestinsk stat, något som Israel lär motsätta sig:

Efter att ha avpolleterat Saddam och "befriat" Iraks folk, som Bush ser saken, står konflikten mellan Israel och palestinierna i tur att lösas (...) Färdvägen till målet, framhöll Bush, finns redan utmärkt på den "vägkarta" som har ritats av "kvartetten" (USA, EU, Ryssland, och FN). Vägkartan skall leda fram till en "självständig och livskraftig palestinsk stat.

Edvardson (23/3:2003)

DN: Rysslands annektering av Krim

I slutet av februari 2014 invaderades den ukrainska Krimhalvön av soldater klädda i omärkt grön uniform. Beväpnade män ockuperade parlamentet i Krims huvudstad Simferopol. Händelserna följdes av en folkomröstning där invånarna på Krim fick rösta om Krims nationstillhörighet. Det officiella valresultatet visade på att 97% av Krim-invånarna röstade för att få tillhöra Ryssland.

Hotfullt och skrämmande Ryssland

Artiklarna från *DN* genomsyras av en tydlig anti-rysk diskurs. Ofta använder sig författarna av ironiska beskrivningar. I Ingmar Nevéus artikel från 17 mars 2014 med rubriken Proryska väljare firade en "historisk dag" beskriver Nevéus valresultatets siffror som "Rent sovjetiska siffror". Han fortsätter: "Lenin, som i granit tornar upp sig i torgets mitt, skulle ha känt igen sig".

Ironin märks även av i Erik Ohlsons artikel den 20 mars 2014 med rubriken "Blixtbeslut när Krim förryskas" där citationstecken används för att ironisera över Ryssland: "Helt klart är att ett 150-tal medlemmar ur Moskvatrogna "självförsvarsgrupper" befinner sig i och kring basen". Ohlsons budskap är att Ryssland är ansvariga för attacker mot Krim och har inget behov av "självförsvar".

Ryssland framställs som det största hotet mot Europa och USA. Den tatariska ursprungsbefolkningen på Krim beskrivs som särskilt utsatta ifall Ryssland skulle ta över Krimhalvön. I Nevéus artikel från 15 mars 2014 med rubriken "Krimtatarerna fruktar ryskt övertagande" beskriver Nevéus att den ryska majoritetsbefolkningen på 60 procent väntas rösta för anslutning till Ryssland. Samtidigt verkar en del av befolkningen verkar uppgiven över att Ryssland ska ta över Krim, menar Nevéus. Krimtataren Ruslana Ljumanova legitimerar Nevéus påstående: "Vi har Ukraina att tacka för väldigt mycket. Men nästan allt ont som vi genomlidit har kommit från Moskva".

I Mattias Carlssons artikel den 24 mars 2014 med rubriken "Nu växer rädslan för en rysk invasion" beskriver Carlsson att Ryssland annekterat Krim och att ett område i östra Ukraina kan vara en möjlig "nästa anhalt" för Vladimir Putins trupper: "Världens blickar riktas nu mot östra Ukraina där befolkningen håller andan inför Rysslands nästa steg. Skräcken för en rysk invasion är stor. Samtidigt fortsätter omfattande proryska demonstrationer med krav på att få bli en del av Ryssland".

I artiklarna beskrivs en allmän rädsla för Ryssland och vad som ska hända härnäst. Situationen på Krim beskrivs som hotfull och aggressiv. I Neveus artikel (15/3:2014) beskrivs stämningen på Krim som hotfull: "Världen fördömer morgondagens folkomröstning som ska

bekräfta Rysslands erövring av Krim från Ukraina. Men här i Simferopol vågar nästan ingen protestera när gatorna är fulla av militärer och arga unga män med ryska flaggor”.

I artiklarna beskrivs en rädsla för att Ryssland ska ta över ytterligare landområden. Rysslands vilja att utöka sitt territorium framställs som omäntlig. Sällan beskrivs Krimhalvöns relation till Ryssland ur en historisk kontext. I Carlssons artikel (24/3:2014) beskriver Carlsson att det även finns en stor rädsla för Ryssland bland befolkningen i Donetsk, en stad i sydöstra Ukraina. I artikeln beskrivs också att “Regeringen i Kiev och även internationella bedömare har den senaste veckan uppgett att en rysk invasion i östra Ukraina skulle kunna vara nära förestående”.

Rysslands framryckande framställs som aggressivt och impulsivt. I Ohlsons artikel (20/3:2014) beskriver Ohlson hur “flera ukrainska baser har fallit under rysk kontroll. Han fortsätter: “Marinbasen i Novoozerne, tio mil nordväst om Krims huvudstad Simferopol, övertogs på tisdagen efter att prorysk milis brutit sig in på området genom att ramma grindarna med en traktor”. I artikeln beskrivs även hur “Ett femtiotal man tvingades ut från basen medan inkräktarna, som enligt ukrainska försvarsministeriet använde kvinnor och barn som "mänskliga sköldar", halade den ukrainska flaggan och hissade den ryska”

Passivt Ukraina

I DN:s artiklar beskrivs Ukrainas relation med Ryssland beskrivs som stabilt dålig. Situationen på Krim framställs som kaosartad och rörig. I Nevéus artikel (15/3:2014) beskrivs det hur “Omröstningen gör sig påmind överallt längs gatorna här i Simferopol, där affischer förkunnar att Krim älskar Ryssland. På andra framställs alternativet att stanna inom Ukraina med en symbol: ett hakkors”. Hakkorset kan tolkas som en symbol för den fascism som Ryssland kopplar Ukraina och “Väst” för: “Våra motståndare är fascisterna i Kiev och västra Ukraina” beskriver en intervjuad pro-ryss (15/3:2014).

Ukraina framställs på flera sätt som underlägen Ryssland och ukrainska soldater beskrivs som handfallna inför de mystiska soldaterna som tagit över Krimhalvön: “Helt klart är att ett 150-tal medlemmar ur Moskvatrogna "självförsvarsgrupper" befinner sig i och kring basen. Ukrainsk militär och civilanställda sågs lämna området” (20/3:2014).

Artikeln fortsätter: “Det var i går oklart hur de 22 000 ukrainska soldater som är stationerade på Krimhalvön ska hantera situationen. Rykten om att försvarsledningen i Kiev

förbereder evakuering av militären tillbakavisades av försvarsminister Ihor Tenjuch som säger att trupperna ska stanna”. Den enda gången som den ukrainska militären agerar mot de ryska soldaterna beskrivs i Carlssons artikel (24/3:2014): ”I perioder har parlamentet kontrollerats av proryska demonstranter och en självutnämnd "folkguvernör". Men efter flera tillslag från ukrainska säkerhetstjänsten har flera av den proryska rörelsens ledare fängslats och situationen i Donetsk har lugnat ner sig”.

Negativt vinklad bild av Ryssland

Rysslands agerande på Krim framställs som hotfullt och onyanserad. Den ryskspråkiga majoriteten och pro-ryssar på Krim uttalar en önskan om att få tillhöra Ryssland. De framställs ibland som lite desperata: "Det här är en högtidsdag jag alltid kommer att minnas. Äntligen får vi komma hem till Ryssland, säger Viktor Afanasjev och rösten stockar sig i halsen av rörelse" (17/3:2014).

I artiklarna används olika typer av stilistiska drag. Nevéus (15/3:2014) använder sig av substantivering när han beskriver hur opinionen om hur många krimbor som vill tillhöra Ryssland "tycks ha svängt". Genom detta kan Nevéus komma med ett påstående som inte går att härleda till någon källa: "Och Krim's ryska majoritetsbefolkning - ryssarna är ungefär 60 procent - väntas med stor majoritet rösta för en anslutning till Ryssland. Även om bara runt 40 procent tyckte att det alternativet var bäst så sent som i februari tycks opinionen ha svängt, och i stort sett alla *DN* talar med säger att de vill byta land. Några säger till och med att de ska rösta på Putin”.

Talspråk används i flera av *DN*:s artiklar. Genom att använda talspråk skapar skribenten en känsla av samhörighet hos läsaren (Fairclough 1989). I Carlssons artikel (24/3:2014) används talspråk vid flera tillfällen: "Sergeij Taruta är en av Ukrainas *superrika* oligarker" och fortsätter "I går vädjade han till FN om ekonomisk hjälp". I texten finns också en antydning om ironi i att Taruta är en superrik oligark men samtidigt behöver ekonomisk hjälp.

Tydliga värderingar förekommer i Nevéus (15/3:2014) resonemang om situationen på Krim. Nevéus uttrycker sympatier för pro-ukrainarna och framställer motståndarsidan som mycket hotfull: "Att i dag gå ut och säga att man vill att Krim ska förbli ukrainskt kräver

en rejäl dos mod. Gatorna i Simferopol patrulleras av allehanda uniformerade och mer eller mindre hotfulla män”.

DN:s artiklar om Rysslands annektering av Krim genomsyras av rykten och obekräftade uppgifter. Det händer att uppgifterna isär och att Krimkrisen framställs som något ogreppbart och konspiratoriskt. I Ohlsons artikel (28/2:2014) beskrivs ett händelseförlopp som inte verkar följa någon logik eller någon beslutfattares order. Saker bara händer: “Enligt uppgifter i flera lokala medier i går var det representanter från den upplösta piketpolisen Berkut som tagit kontroll över byggnaden. Ockupationen av byggnaden kom efter onsdagens sammandrabbningar mellan proryska och proukrainska demonstranter framför parlamentsbyggnaden”.

Artikeln fortsätter: “Men under gårdagen syntes inte motdemonstranterna till alls. Inte heller de beväpnade männen inne i parlamentet visade sig. I stället tog några tusen män med ryska flaggor över torget framför parlamentet”.

Även i artikeln (15/3:2014) argumenterar Nevéus för att folkomröstningen är ogiltig utifrån obekräftade källor. Nevéus anger heller inte vilken opinionsmätning som tidigare visat att 40 procent velat ansluta till Ryssland: “Och Krims ryska majoritetsbefolkning - ryssarna är ungefär 60 procent - väntas med stor majoritet rösta för en anslutning till Ryssland. Även om bara runt 40 procent tyckte att det alternativet var bäst så sent som i februari tycks opinionen ha svängt, och i stort sett alla DN talar med säger att de vill byta land. Några säger till och med att de ska rösta på Putin”.

Nevéus ger även uttryck för sina egna åsikter när han beskriver i sin artikel (15/3:2014) att “Den folkomröstning som hålls imorgon är bara en formsak som ska ge legitimitet åt det övertagande som redan är ett faktum” (15/3:2014), utan att hänvisa till några källor.

Flera inslag i artiklarna är spekulativa och situationen i Krim framställs nästan som bisarr. I Nevéus artikel (15/3:2014) beskrivs en demonstration vid den krimtatariska förorten Kamenki. Återigen skiner Nevéus egna värderingar igenom beskrivningen av demonstranterna: “här har mellan tvåhundra och trehundra modiga samlats för en av få proukrainska demonstrationer”. Artikeln fortsätter: “Männen står i bakgrunden och

diskuterar hur de ska göra om det dyker upp titusjki, de unga proryska män som ser som sin uppgift att slåss med folk som inte tycker som de”. “Men några bråkstakar dyker inte upp den här gången”, konstaterar Nevéus senare.

Legitimerat Nato

Artiklarna från *DN* genomsyras av en starkt negativ Ryssland-bild, som kan ses som stereotyp och möjligen anti-socialistisk, likt den amerikanska inställningen till Sovjetunionen under Kalla kriget. Rysslands bristande hänsyn och o-civiliserade beteende ställs i motsats till det Ukraina som precis gjort sig av med sin korrupte president. Ukraina framställs som ett land som är redo att till fullo bli en del av “Väst”, vilket såklart Ryssland motsätter sig. Natos stöd till Ukraina ökar spänningarna mellan länderna och precis som under kalla kriget framställs ett öst och väst-block. Denna gången har dock Ukraina anslutit sig till Rysslands största fiende.

Natos roll i Krimkrisen legitimeras i Ohlsons artikel (20/3:2014) där får Ryssland beskrivs få hårda ord från USA och Nato: “Natochefen Anders Fogh Rasmussen kallade det i ett uttalande för det största hotet mot Europa sedan kalla krigets slut”. Den amerikanske vicepresidenten Joe Biden uttrycker en önskan om att förlägga militär nära Ryssland. En sådan markör mot Ryssland ger associationer till de upptrappningar som skedde under kalla krigets kraftmätningar mellan öst och väst: “Den amerikanske vicepresidenten Joe Biden, som genomför en tvådagarsresa i Polen och Baltikum, sade att USA kan tänka sig att förlägga militär till de baltiska staterna. Det skulle röra sig om roterande trupper som genomför övningar på land och till havs”.

Även i Carlssons artikel (24/3:2014) framträder Nato som en legitim motpart till Ryssland. Natos högste befälhavare för Europa, Philip Breedlove, varnar för de ryska truppernas närvaro vid ukrainska gränsen: “De ryska styrkor som nu befinner sig vid den ukrainska gränsen är mycket stora och mycket redo, säger han enligt BBC”.

SvD: Rysslands annektering av Krim

Nedan presenteras resultatet från den kritiska diskursanalysen av SvD:s artiklar om Krimkrisen.

Associationer till Sovjetunionen

I flera av artiklarna från SvD gör kopplingar mellan Ryssland och forna Sovjetunionen. Trots att Sovjetunionen upplöstes 1991 framställs Ryssland ändå som tätt ihopkopplad med sitt lands historia. Anspelningar görs till de gånger som Sovjetunionen lagt under sig länder i samband med exempelvis andra världskriget. I Mikael Holmströms artikel från 29 mars 2014 med rubriken "Rysk bas 30 mil från Sverige" beskrivs det hur en ny rysk militärbas byggts vid den finska staden Alakurtti (på rysk mark, även om detta inte nämns i artikeln). Alakurtti ligger i sin tur nära staden Salla som blev känd under finska vinterkriget 1939 då underlägsna finska styrkor lyckades stoppa en stor sovjetisk division där, beskriver Holmström. "Under kalla kriget var den närliggande staden Alakurtti med dess flygplats bas för en sovjetisk stridsvagnsdivision med lägre beredskap".

Även i Holmströms artikel från 25 mars 2014 med rubriken "Krimkris öppnade för Stoltenberg" kopplar Holmström ihop Rysslands agerande med hur forna Sovjetunionen lagt under sig baltländerna. I artikeln beskriver Holmström att Ryssland är det största hotet mot Nato: "Inte minst påverkar det Norden. Medan Polen och de tre baltiska Natomedlemmarna tragiska och smärtsamma minnen av att ha levt under sovjetiskt styre".

I Anna-Lena Lauréns artikel från 17 mars 2014 med rubriken "Ryskt jubel möts av fuskanklagelser" beskriver Laurén hur ryssarna i Krim fortfarande har en stark relation till Sovjetunionen. I artikeln framgår att en folksamling befinner sig på Lenintorget i Simferopol för att fira resultatet från folkomröstningen där 93 procent av krimborna röstat för att förenas med Ryssland. Laurén beskriver krimbornas historiska relation till Ryssland: "I havet av flaggor förekommer även Sovjetflaggor. Många av dem som vill förenas med Ryssland ser fortfarande Sovjetunionen som ett ideal. Det är ingen slump att en skylt har placerats vid Leninstatyns fötter där det står: 'Rör inte vår ledare'".

Även i Lauréns artikel från 28 februari 2014 med rubriken "Läget mer spänt på Krimhalvön" förs associationer till Sovjetunionen och kalla kriget. I artikeln uttalar sig den amerikanska utrikesministern John Kerry om Rysslands agerande i Krim: "Detta är inte en kamp mellan Ryssland och väst, det är en fråga för Ukraina". Kerry fortsätter med en metafor för Kalla kriget-uppställningen öst mot väst som den gestaltas i filmen Rocky 4: "Det här är inte Rocky 4. Det är inte ett nollsummespel där det handlar om öst mot väst, eller Ryssland mot USA".

Aggressivt och oberäkneligt Ryssland

I artiklarna från SvD framställs Ryssland som passivt aggressiv i sitt agerande på Krimhalvön. I Lauréns artikel (28/2:2014) beskrivs i ingressen att "Ryssland vapenskramlar". I artikeln framgår att "Pro-ryska grupperingar ockuperar parlament i Simferopol" och att Ryssland samtidigt har valt att hålla i en militärövning längst med gränsen mot Krim: "Ryssland har mobiliserat över 150 000 man i de västra och södra militärdistrikten för en militärövning som innefattar ständiga flygpatrulleringar".

Ryssland framställs som utåtagerande men också avvaktande. Laurén beskriver i artikel (28/2:2014) att i samband med att det ukrainska parlamentet i Kiev godkände en nya ukrainsk regering "Höjer Ryssland tonen, meddelar att trupperna vid gränsen är redo för strid och att man kommer att försvara ryska medborgares rättigheter i Ukraina".

I artiklarna framställs som Ryssland och dess ledning som opålitliga, inte bara i sina militära uppvisningar, utan också i hur de framställs manipulera folkomröstningen om Krimns nationstillhörighet. I Lauréns artikel (17/3:2014) beskrivs hur invånare på Krim (bland annat Aleksandr Molotov som är arbetslös revisor) befinner sig på Lenintorget i Simferopol och firar att över 93% röstat för att få förenas med Ryssland. Laurén hänvisar till rykten på stan som källa till fuskanklagelserna: "I går cirkulerade en mängd rykten om att färdigt ifyllda valsedlar hade transporterats till vallokalerna. Ukrainska medier rapporterade om att även ryska medborgare kan rösta i valet".

Anklagelserna om fusk i folkomröstningen underbyggs av ett uttalande av organisationer som inte varit på plats. I artikeln (17/3:2014) framgår att inga utomstående organisationer skickat valövervakare till Krim. Ändå uttalar sig bland annat organisationen OSSE om valfusket. I artikeln (17/3:2014) avvisar valfunktionären Nikolaj Romanov ryktena

om valfusk: "Det är synd att OSSE, (Organisationen för samarbete och säkerhet i Europa) inte ville skicka hit sina valövervakare". I artikeln beskrivs att "inga oberoende internationella organisationer har bekräftat att valet har gått rätt till eftersom de inte har sänt ut några observatörer". Samtidigt beskrivs att "Bland annat OSSE och EU betraktar folkomröstningen som olaglig".

Även i Holmströms artikel (29/3:2014) mars 2014 fokuserar rapporteringen på hotet från Ryssland efter annekteringen av Krim. Ryssland framställs som ett avvaktande hot som är redo att när som helst slå till mot omkringliggande länder. I artikeln beskriver Holmström att "Ryssland öppnar en ny militärbas med helikoptrar och 3 000 soldater nära Finland och 30 mil från Sverige". I artikeln beskrivs ytterligare en militärövning som utförs av Ryssland: "Den ökade ryska militära aktiviteten öster om Finland demonstrerades så sent som i måndags. Då kom Rysslands president Vladimir Putin till Viborg på Karelska näset. Han tittade då på avslutningen av den "beredskapskontroll" som inleddes den 26 februari i Rysslands västra och centrala militärdistrikt och som i praktiken sammanföll med inmarschen i Ukraina". Holmströms framställning av hur den ryska "beredskapskontrollen" är kopplad till den ryska inmarschen i Krim ger en bild av att Ryssland även kommer att invadera Finland.

I Lauréns artikel från 1 mars 2014 med rubriken "Barrikader byggs på Krimhalvön" beskriver Laurén hur stämningen är i Simferopol, Krim, efter att soldater i kamouflagedräkter övertagit delar av staden. I artikeln framställs situationen i Krim som avvaktande men också spänd och passivt aggressiv: "Beväpnade och maskerade män bevakar både flygplatsen och parlamentet i Simferopol. På ytan är situationen lugn. Men misstänksamheten inför den nya regeringen i Kiev är djup". Men soldaterna uppträder inte aggressivt och flygplatsen "fungerar som vanligt", enligt Laurén. Stämningen målas upp som mystisk och ingen i artikeln verkar förstå exakt vad som sker i Krim.

Den militära närvaron framställs som hotfull, men samtidigt är stämningen lugn: "Enligt demonstranter SvD talar med är soldaterna inte från Ryssland (vilket det har ryktats om) utan före detta elitsoldater från Krim". En demonstrant citeras: "Ryssar är de i vilket fall. Men inte från Ryssland. Våra egna, säger en äldre man som vill vara anonym".

Flera mystiska aktörer kopplade till Ryssland framträder i Lauréns artikel (1/3:2014), vilket bidrar till den kaosartade bilden av vad som händer på Krim. En av dem är Sergej som är ledare för en mystisk organisation som kallar sig Krimfronten. Sergej vill inte uppge sitt efternamn och han vill heller inte låta sig fotograferas, beskriver Laurén. Han uppträder hotfullt och citeras: "Just nu har vi några hundra människor på plats här. Men på tio minuter kan vi kalla in upp till tvåtusen killar. Det kan behövas, vi har redan tagit emot en kommission från Kiev som ville ta sig in på basen. Vi höll stånd. Om det behövs så försvarar vi den här basen till sista man. Jag vet att folket på Majdan är väldigt välorganiserade, det måste vi också vara, säger Sergej".

Avvaktande Ukraina

I flera av artiklarna från SvD framställs Ukrainas ledning och militär som handlingsförlamade och initiativlösa. I Lauréns artikel (28/2:2014) beskriver Laurén det inledande stadiet av Rysslands annektering av Krim. Den ukrainska ledningen framställs som avvaktande och handfallna inför vad som sker: "Ukrainska säkerhetsstyrkor hade samtidigt satts in för att spärra av området kring det regionala parlamentet i Simferopol. Detta för att undvika ett blodbad enligt inrikesminister Arsen Avakov". Att låta ukrainska säkerhetsstyrkor spärra av området kring parlamentet framställs som en symbolhandling. Trots den ukrainska militärens närvaro fortsätter okända grupper av soldater att ta över områden och röra sig fritt i Simferopol.

I artikeln (28/2:2014) beskriver Laurén en uppjagad stämning bland krimbefolkningen. De tycks vara rädda för Ukrainas nya regering som de menar är ett hot mot den rysspråkiga majoriteten på Krim: "Simferopol kokar av rykten och ilska. Ständigt hör jag samma misstanke: De är på väg hit. "De" är samlingsnamn för det nya styret i Kiev, vilket inbegriper allt från medlemmar i den nya regeringen till demonstranter på Majdan".

Stämningen bland krimborna framställs som rörig och upprörd och flera personer riktar kritik mot "Väst" och Ukraina. I Lauréns artikel (1/3:2014) är det upprörd stämning bland de civila som intervjuas: "Landet är i kris. Det är tack vare västvärldens inblandning", säger Pjotr. En invånare uttrycker sin frustration över situationen på Krim: "Vi vill ha autonomi och rätt att besluta om våra egna affärer. Varför har de till exempel stängt ner alla

rykspråkiga tv-kanaler? Varför ljuger ni västliga journalister om vad som pågår? säger Dmitrij Zacharov, 37-årig elektriker och född i Simferopol” (1/3:2014).

Det pro-ryska övertagandet av parlamentet i Simferopol tycks ha gått lugnt till, till skillnad mot vad som beskrivs i Carlssons (28/2:2014) rubrik “Krim fortsätter att göra hårt motstånd”. I artikeln beskrivs det hur beväpnade män tog kontroll över parlamentet: “Ögonvittnen, som nyhetsbyrån Interfax talat med, beskriver männen som mycket professionella. Polis och vakter som befann sig inne i byggnaden gjorde inget motstånd och lämnade över kontrollen utan att någon person kom till skada”.

Inget större motstånd tycks ha gjorts av varken pro-ukrainare eller de som befann sig i parlamentet: “Ordföranden för ministerrådet på Krim, Anatolij Mohiljov, gjorde klart att det inte var aktuellt att ta tillbaka byggnaden med våld”.

Negativ framställning av Ryssland

I artiklarna från SvD är framställningen av Ryssland ofta negativ. Ryssland beskrivs som ett mystiskt och oberäkneligt land. Rysslands militärövningar beskrivs som ett direkt hot mot “det fria Väst” och på flera ställen sammankopplas den ryska aktiviteten till händelserna på Krim. I artiklarna förekommer dolda värderingar som yttrar sig genom exempelvis legitimerandet av Nato som institution och maktfaktor. I artikeln (25/3:2014) beskriver Holmström att norrmannen Jens Stoltenberg väntas bli Natos näste generalsekreterare. I artikeln beskrivs att flera ledare för världens Natoländer har ställt sig bakom Stoltenberg: "Barack Obama, Angela Merkel och nu till sist också den franske presidenten François Hollande har ställt sig bakom Stoltenberg - som ju också är socialist".

Att en socialist skulle välja att leda Nato är inte troligt eftersom Nato grundades av liberalismens högborg USA, som följd av det uppfattade militära hotet från Sovjetunionen. Argumentationen kan antas syfta på att till och med en socialist, som historiskt skulle stödja Ryssland (Sovjetunionen), idag ställer sig på Natos sida. På så sätt framställs Ryssland som ett ännu större hot än innan, när socialister troligtvis skulle stödja Sovjetunionen.

I artikeln (25/3:2014) legitimerar Holmström också Natos åtaganden som organisation: “Norge har varit en lojal alliansmedlem i Natos fredsoperationer från Bosnien till Afghanistan. Inför insatsen i Libyen 2011 var Norge bland de första som sände stridsflyg

och fällde ett stort antal laserstyrda bomber med stor precision”. Holmströms beskrivning av Natos bombningar i Bosnien och Afghanistan beskrivs som “fredsoperationer” återspeglar hans inställning till Nato som institution. En lämplig motdiskurs skulle kunna vara: “Natos bombningar i Bosnien utfördes i strid mot FN-stadga och folkrätt”.

Resultatsammanfattning

Av resultatet framgår att hur respektive konflikt gestaltas till största del beror på vilken reporter som har skrivit artikeln. Därför har det varit komplicerat att hitta gemensamma drag för samtliga artiklar från en tidning. Tydligast sticker *SvD:s* Mellanösternkorrespondent Edvardson ut från de andra reporterna i rapporteringen om Irakkriget. Edvardsons artiklar innehåller många argumenterande och raljanta inslag och hon är den reporter som uttrycker sig mest kritiskt mot USA (och särskilt Israel).

Vissa tendenser har varit möjliga att utläsa av uppsatsens resultat. *SvD* är överlag mest negativ mot USA i sin rapportering om Irakkriget, även *SvD:s* Hammargren riktar kritik mot den amerikanska närvaron i Irak. I *SvD:s* artiklar ges generellt mer bakgrundsinformation och kontext till kriget. *DN* är mer benägna än *SvD* att framställa USA och Storbritannien som en allians, även om alliansen beskrivs som något osynkad.

Hellbergs artiklar i *DN* sticker ut i beskrivningarna av irakiska soldater som “irakier”. Även avhumaniserande inslag förekommer och de irakiska soldaterna framställs som mer brutala än de amerikanska och brittiska soldaterna. Gemensamt för *DN* och *SvD:s* rapportering är att USA framställs som maktfullkomliga och ohotade av Irak och dess omkringliggande länder, såväl som FN.

DN och *SvD:s* artiklar om Krimkrisen genomsyras av kritik mot Ryssland. Särskilt i *DN:s* artiklar där Nevéus, Ohlson och Carlsson gestaltar konflikten med ironiserande och stereotypa beskrivningar av Ryssland. Både *DN* och *SvD* är benägna att dra kopplingar mellan Ryssland och Sovjetunionen. I *DN:s* artiklar förekommer i hög grad obekräftade källor och spekulativa påståenden.

I både *DN* och *SvD* beskrivs krimbornas folkomröstning som ogiltig. Krimkrisen gestaltas som kaosartad och Ukraina beskrivs som passiva inför Ryssland. *SvD:s* försvarsreporter Holmström är mest benägen att gestalta Ryssland som ett internationellt

hot och framställa Nato som en legitim institution. I Lauréns artiklar får, i högre grad än hos de andra reporterna, pro-ryssar komma till tals.

Analys

Resultatet av den kritiska diskursanalysen visar att det finns stora skillnader mellan hur korrespondenterna hos tidningarna framställer konflikterna. Även om det finns liknande tendenser i beskrivningarna hos respektive tidning, så är framställningen av konflikterna huvudsakligen beroende av vilken reporter som skrivit artiklarna. Resultatet visar att *SvD:s* och *DN:s* ideologiska inriktningar, politiskt obunden moderat respektive liberal, inte tycks påverka hur respektive tidnings korrespondenter framställer konflikterna.

I synnerhet är det *SvD:s* Edvardsons artiklar som urskiljer sig från samtliga artiklar då de i hög grad ger uttryck för hennes egna åsikter. Även *DN:s* Hellberg utmärker sig i formuleringarna om irakierna som hänsynslösa. Detta fenomen kan delvis förklaras utifrån Bourdieus fältteori. Utrikeskorrespondenterna, vars artiklar jag har undersökt, verkar i ett journalistiskt fält där det finns en viss typ av utbildning, kunskap och expertis. Aktörer inom det journalistiska fältet försöker samla olika former av kapital för att uppnå konkurrensfördelar mot andra fält, till exempel det ekonomiska fältet.

Anledningen till att Edvardson tillåts använda sig av argumenterande framställning i sina nyhetstexter kan bero på att hon besitter ett sådant stort kulturellt kapital att hon kan hävda sig mot aktörer utanför såväl som inom sitt eget fält. Hur fritt reporterna tillåts uttrycka sig kan bero på reporterns expertis, meriter och kulturella kapital.

I *SvD* och *DN:s* framställning av USA:s ockupation av Irak och Rysslands annektering av Krim är makt centralt. Båda händelserna innefattar stormakter, även om USA länge har suttit på en ohotad förstaplats i världspolitiken. Sverige, som övriga länder i "Väst", har sedan 1980-talet präglats av en mer marknadsliberal diskurs som även återspeglas i medierna (Fairclough 1989). Enligt Gramscis teori om hegemoni skulle detta innebära att samtliga institutioner verkar för att reproducera en sådan världsbild. Inom en mer marknadsliberal diskurs kan det möjligen falla en mer naturligt att acceptera bilden av USA:s invasion som ett frihetskrig, såväl som fördöma det historiskt sett kommunistiska Ryssland.

Gramscis teori om hegemoni blir central i analysen av hur makt legitimeras och reproduceras. *DN* och *SvD* är benägna att i högre grad legitimera USA:s maktposition än Rysslands, även om *SvD* generellt visar en mer kritisk inställning mot USA. Framförallt i *DN* beskrivs USA som den dominerande makten och alla andra länder som underkuvade stormakten.

Rysslands annektering av Krim framställs av båda tidningarna som orättfärdig. I artiklarna ges en bild av att Ryssland har ett omätligt intresse av att vidga sitt territorium. Även om USA kritiserats för sitt handlande i Irak och grannländerna, finns en underton av acceptans av USA:s ockupation. Ingen av reportrarna riktar kritik mot det faktum att USA ockuperat ett annat land, utan fokus i kritiken ligger på USA:s agerande på plats i Irak. USA:s ockupation framställs inte, till skillnad från Rysslands annektering, som ett hot mot internationell säkerhet.

Framförallt i *DN*:s artiklar om Krimkrisen gör reportrarna kopplingar mellan Ryssland och Sovjetunionen. Artiklarna genomsyras av en rysskräck som kan liknas vid den diskurs som förekom i "Väst" under Kalla kriget. *DN*:s Nevéus, Ohlson och Carlsson reproducerar den stereotypa bilden av "ryssen" som oberäknelig och oärlig. Trots att Ryssland har gått från ett kommunistiskt till ett kapitalistiskt statsskick antyder korrespondenterna att Ryssland präglas av samma tankar och värderingar som innan Sovjetunionens fall 1991.

I Dimitrova och Strömbäcks forskning om hur *Dagens Nyheter* och *The New York Times* porträtterat Irakkriget visar författarna att det finns stora skillnader i hur tidningarnas rapportering sett ut. Enligt undersökningen var *DN* generellt mer negativ till kriget än vad *NYT* var. Denna uppsats visar på att *DN* har varit mindre kritisk än *SvD* i sin rapportering om USA:s inblandning i Irakkriget. Mediediskursen i USA kan antas vara mer tolerant av att på ett positivt sätt skildra amerikanska intressen än vad Sverige är.

Av både *SvD* och *DN* gestaltas Irakkriget som en statisk konflikt. Relationerna mellan länderna i området framställs som komplexa och inget land verkar ha något att sätta emot den amerikanska militären, trots att det framgår att den arabiska befolkningen är redo att ansluta till Saddam Hussein för att kriga mot USA.

I Gunnar Nygrens forskning om hur *DN*, *Aftonbladet* och *SVT:s Rapport* rapporterat om bland annat Rysslands annektering av Krim visar Nygren att de svenska medierna inte

gav mycket bakgrund och sammanhang i sin bevakning av Krimkrisen. Även Nohrstedt och Ottosens forskning (2014) visar att bland annat *DN* misslyckades med att ge konkret fakta och politisk kontext i sin nyhetsrapportering om USA:s agerande i Libyen. Den tidigare forskningen om mediers krigsrapportering stämmer väl överens med det som jag har kommit fram till i denna uppsats. Varken *SvD* eller *DN* sätter situationerna i ett tydligt sammanhang i de artiklar som berör Krimkrisen och Irakkriget. I Nygrens forskning framgår även att det hos *DN*, i högre grad än hos de andra medierna, uttrycktes en rädsla för rysk expansion. Även detta korresponderar till min undersökning där *DN* såväl som *SvD* framställer den ryska expansionen som det största hotet mot "Västs" säkerhet.

Hur Irakkriget och Krimkrisen gestaltats skiljer sig åt mellan korrespondenterna hos de båda tidningarna. *DN*:s korrespondent Hellberg utmärker sig i sin framställning av irakiska soldater som "irakier". Han gestaltar även de irakiska soldaterna som särskilt hänsynslösa i förhållande till de amerikanska och brittiska soldaterna. Hellberg reproducerar på så sätt en negativ bild av "irakierna" och detta gör han medvetet eller omedvetet (Strömbäck & Karlsson 2015). Då den typen av gestaltning inte förekommer i någon av de andra artiklarna antar jag att det är Hellbergs egna värderingar som ger sig uttryck i beskrivningen av "irakierna".

Enligt Strömbäck och Nords (2002) görs det skillnad på sakfrågespecifika och generella gestaltungsformer. Sakfrågespecifika gestaltningar kan handla om frågor som krig och konflikt och gestaltningarna avser att vara relevanta för den specifika händelse som beskrivs. Framställningen av Irakkriget kan därför räknas in i gruppen sakfrågespecifik gestaltning vilket innebär att den negativa gestaltningen av "irakier" enligt Hellberg är relevant för att beskriva kriget mellan USA och Irak.

SvD:s Hammargren är benägen att på ett negativt sätt gestalta USA och Storbritannien och i synnerhet George W. Bush och Storbritanniens Tony Blair. Ledarna framställs som inkapabla att fatta avancerade beslut. Hammargren använder citationstecken och ironiserande beskrivningar när hon gestaltar Bush och Blairs ageranden.

I både *SvD* och *DN*:s artiklar gestaltas Irak, såväl som dess grannländer, som underordnad USA och de amerikanska trupperna tycks röra sig fritt över nationsgränser, bland annat till Jordanien och Kuwait.

Slutsatser och diskussion

Undersökningen visar att *SvD* och *DN*:s framställning av stormakterna skiljer sig avsevärt. Detta kan delvis bero på att interventionerna skiljer sig åt på flera sätt: USA invaderade Irak som en del av "war on terrorism" och ett av syftena var att avsätta Saddam Hussein. Från den amerikanska ledningens håll var Irakkriget ett befrielsekrig som hade som syfte att befria det irakiska folket. USA har också en historia av liknande typer av interventioner och var bland annat inblandat i Kuwaitkriget 1991. När Ryssland skickar omärkt militär till Krim görs detta under mycket mystiska omständigheter, vilket beskrivs i både *SvD* och *DN*. Aldrig uttalar sig någon från den ryska ledningen om vad syftet med annekteringen är. Detta kan såklart bero på att ledningen avvaktat med att göra offentliga uttalanden.

Motivet till varför Ryssland väljer att skicka militär till Krim förefaller att vara för att Ryssland känner sig hotat. Ungefär 60 % av invånarna på Krim är ryskspråkiga och känner starka band till Ryssland och ibland också Sovjetunionen.

USA och Rysslands interventioner gestaltats på olika sätt i *DN* och *SvD*. Även om det går att hitta liknande tendens hos båda tidningarna är det korrespondenternas beskrivningar av konflikterna som utmärker sig. Edvardsons artiklar kan mer liknas vid opinionsjournalistik. En anledning till detta kan vara Edvardsons väl etablerade roll som utrikesjournalist. Hennes kulturella kapital kan antas vara stort och detta ger henne mer utrymme till att uttrycka sig fritt.

Det mest anmärkningsvärda med resultatet av den kritiska diskursanalysen är, som tidigare nämnt, att korrespondenterna skiljer sig så pass mycket åt i sin framställning av konflikterna. Hur konflikterna har gestaltats beror till största del på vilken korrespondent som skrivit artikeln. Förutom *SvD*:s Edvardson är det Hellberg och *DN*:s Nevéus, Ohlson och Carlssons artiklar som utmärker sig då det stundvis i artiklarna ges uttryck för reporterns egna åsikter

och värderingar. Frågan är om dessa korrespondenter hade några redaktionella riktlinjer att förhålla sig till eller om de fick helt fria tyglar.

Avsikten med undersökningen är inte att peka på vad som är rätt eller fel gjort i USA:s respektive Rysslands agerande. Vad som faktiskt har hänt i båda situationerna är inte relevant för min analys. Det handlar heller inte om att en stat är ond eller god, även om jag stundom ger mina reflektioner på händelserna. Det huvudsakliga syftet i uppsatsen har varit att kartlägga och tolka hur två av Sveriges dominerande dagstidningar, medvetet eller omedvetet, har valt att framställa de båda konflikterna.

Jag anser att det är viktigt att se på mediernas nyhetsrapportering med ett kritiskt öga. Min undersökning visar på stora skillnader i hur två av Sveriges mest väletablerade morgontidningar har framställt två stora internationella konflikter. Många av artiklarna är tydligt tendentiösa och spekulativa. Att se nyhetsjournalistiken som objektiv kan därför vara problematiskt. Likväl anser jag att det är hälsosamt att reflektera över hur makt, krig och konflikt framställs i medierna.

Förslag till framtida forskning

Det är av stor relevans att göra ytterligare studier som berör hur medier framställer krig och konflikt. Undersökningens begränsade utrymme har lett till att det har varit svårt att dra vissa större slutsatser och hitta samband mellan de artiklar som analyserats. Särskilt i de artiklar som har berört Irakkriget, då dessa kretsade kring ett stort antal mindre händelser som hade med Irakkriget att göra. För framtida forskning skulle det vara intressant att göra en större studie på samma ämne som denna uppsats har undersökt.

Referenser

Analyserade artiklar från DN och SvD

Carlsson, M. (2014). Nu växer rädslan för en rysk invasion. *Dagens Nyheter*, 24 mars.

<https://web-retriever-info-com.till.biblextern.sh.se/services/archive/displayPDF?documentId=050915201403247a56453a31b618683dfe84f24b8eea75&serviceId=2> [2019-04-16]

Carlsson, M. (2014). Krim fortsätter att göra hårt motstånd. *Dagens Nyheter*, 28 februari.
<https://web-retriever-info-com.till.biblextern.sh.se/services/archive/displayPDF?documentId=05091520140228f67fe81fef60b72422bd5449704eb70f&servicelId=2> [2019-04-16]

Edvardson, C. (2003). Israeler och palestinier vill se snabbt krigsslut. *Svenska Dagbladet*, 23 mars.
<https://web-retriever-info-com.till.biblextern.sh.se/services/archive/displayDocument?documentId=050803200303237327302&servicelId=2> [2019-04-17]

Edvardson, C. (2003). Skillnaden mellan att vara ockupant - och ockupant. *Svenska Dagbladet*, 12 april.
<https://web-retriever-info-com.till.biblextern.sh.se/services/archive/displayDocument?documentId=050803200304127419254&servicelId=2> [2019-04-17]

Hammargren, B. (2003). Syriska frivilliga försvarar Irak. *Svenska Dagbladet*, 29 mars.
<https://web-retriever-info-com.till.biblextern.sh.se/services/archive/displayDocument?documentId=050803200303297412172&servicelId=2> [2019-04-17]

Hammargren, B. (2003). Svenskar i krigszonen. *Svenska Dagbladet*, 20 mars.
<https://web-retriever-info-com.till.biblextern.sh.se/services/archive/displayDocument?documentId=050803200303207312656&servicelId=2> [2019-04-17]

Hammargren, B. (2003). "USA vill inte ge FN inflytande". *Svenska Dagbladet*, 9 april.
<https://web-retriever-info-com.till.biblextern.sh.se/services/archive/displayDocument?documentId=050803200304097411199&servicelId=2> [2019-04-17]

Hellberg, A. (2003). USA-trupper gick in i gränszonen. *Dagens Nyheter*, 20 mars.
<https://web-retriever-info-com.till.biblextern.sh.se/services/archive/displayDocument?documentId=0509152003032057f71688d3aa110cf81be224e49588e0&servicelId=2> [2019-04-16]

Hellberg, A. (2003). Kriget runt städer kräver fler offer. *Dagens Nyheter*, 24 mars.
<https://web-retriever-info-com.till.biblextern.sh.se/services/archive/displayPDF?documentId=05091520030324c9ae781e4290130178a22a4589be6069&servicelId=2> [2019-04-16]

Hellberg, A. (2003). Striderna slår hårt mot de civila. *Dagens Nyheter*, 25 mars.
<https://web-retriever-info-com.till.biblextern.sh.se/services/archive/displayPDF?documentId=05091520030325183de4bdf3be2c424c0830ca20df3d9d&servicelId=2> [2019-04-16]

Holmström, M. (2014). Rysk bas 30 mil från Sverige. *Svenska Dagbladet*, 29 mars.
<https://web-retriever-info-com.till.biblextern.sh.se/services/archive/displayPDF?documentId=050803201403088e3fd73196544bb5e809e45187ba1b49&servicelId=2> [2019-04-17]

Holmström, M. (2014). Krimkris öppnade för Stoltenberg. *Svenska Dagbladet*, 25 mars.
<https://web-retriever-info-com.till.biblextern.sh.se/services/archive/displayPDF?documentId=05080320140325721aa465b5bd9435e02dde9338e52e6a&servicelId=2> [2019-04-17]

- Jönsson, P. (2003). Kurdernas krav irriterar USA. *Dagens Nyheter*, 31 mars.
<https://web-retriever-info-com.till.biblextern.sh.se/services/archive/displayPDF?documentId=050915200303318f7f71bcae314f7a62a01c8fb668e713&serviceld=2> [2019-04-16]
- Jönsson, P. (2003). Hemlig USA-uppladdning i östra Jordanien. *Dagens Nyheter*, 26 mars.
<https://web-retriever-info-com.till.biblextern.sh.se/services/archive/displayPDF?documentId=05091520030326d13caf0bb75bab109eca6d97fc00532c&serviceld=2> [2019-04-16]
- Laurén, A-L. (2014). Läget mer spänt på Krimhalvön. *Svenska Dagbladet*, 28 februari.
<https://web-retriever-info-com.till.biblextern.sh.se/services/archive/displayPDF?documentId=05080320140228be23b19b2de278b2b41a1f75b4281809&serviceld=2> [2019-04-17]
- Laurén, A-L. (2014). Ryskt jubel möts av fuskanklagelser. *Svenska Dagbladet*, 17 mars.
<https://web-retriever-info-com.till.biblextern.sh.se/services/archive/displayPDF?documentId=05080320140317efc4c275b676030f17c708c9c646940a&serviceld=2> [2019-04-17]
- Laurén, A-L. (2014). Barrikader byggs på Krimhalvön. *Svenska Dagbladet*, 1 mars.
<https://web-retriever-info-com.till.biblextern.sh.se/services/archive/displayPDF?documentId=05080320140301ec9ca9b5deb380a6ca7e23adf25bc298&serviceld=2> [2019-04-17]
- Nevéus, I. (2014). Krimtatarerna fruktar ryskt övertagande. *Dagens Nyheter*, 15 mars.
<https://web-retriever-info-com.till.biblextern.sh.se/services/archive/displayPDF?documentId=05091520140315311978accfc81e359227f8b565529586&serviceld=2> [2019-04-16]
- Nevéus, I. (2014). Proryska väljare firade en "historisk dag". *Dagens Nyheter*, 17 mars.
<https://web-retriever-info-com.till.biblextern.sh.se/services/archive/displayPDF?documentId=05091520140317551747793065267fbc21e1bd2a2b992e&serviceld=2> [2019-04-16]
- Ohlsson, E. (2014). Blixtbeslut när Krim förryskas. *Dagens Nyheter*, 20 mars.
<https://web-retriever-info-com.till.biblextern.sh.se/services/archive/displayPDF?documentId=05091520140320afa07c990b28b4fb4320390d59c7f98a&serviceld=2> [2019-04-16]

Litteraturhänvisning

- Ashcroft et al. (2013). *Postcolonial studies- The key concepts*. Oxon: Routledge.
- Bates, T. (1975). Gramsci and the Theory of Hegemony. *Journal of the History of Ideas*, vol. 36, s. 351-366.
- Berglez, P. (2019). Kritisk diskursanalys. I: Johansson, B. (red.) & Ekström, M. *Metoder i medie- och kommunikationsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur, s. 225-254.
- Bourdieu, P. (1984). *The Field of Cultural Production: Essays on Art and Literature*, Columbia University Press.

- Chomsky, N. et al. (2004). *Tell Me Lies: Propaganda and media distortion in the attack on Iraq*. London: Pluto Press.
- Chong, D. & Druckman, J. N. (2007). Framing Theory. *Annual Review of Political Science*, vol. 10, s. 103-126.
- Cockburn, P. (2006). *The Occupation– War and Resistance in Iraq*, London/New York: Verso.
- Dennis, E.E., & Merrill, J.C. (1984). Journalistic Objectivity. I: E.E. Dennis & J.C. Merrill (red.), *Basic Issues in Mass Communication: A Debate*, s. 103-118. New York: MacMillan.
- Dimitrova, D. & Strömbäck, J. (2005). Mission Accomplished? Framing of the Iraq War in the Elite Newspapers in Sweden and the United States. *Gazette*, vol. 67, s. 399-417. London: Sage Publications.
- Diuk, N. (2014). Euromaidan: Ukraine's Self-Organizing Revolution. *World Affairs*, vol. 176, s. 9-16.
- Fairclough, N. (1993). *Discourse and Society*, London: SAGE Social Science Collections.
- Fairclough, N. (1995). *Media Discourse*, Hachette: Hodder Arnold.
- Fairclough, N. (1989). *Language and Power*, London: Longman Group UK.
- Gramsci, A. (2000) *The Gramsci Reader Selected Writings 1916-1935*. New York: New York University Press.
- Hodges, A. (red.) et al. (2007). *Discourse, war and terrorism*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamin B.V.
- Holmén, J. (2006) *Den politiska läroboken– Bilden av USA och Sovjetunionen i norska, svenska och finländska läroböcker under Kalla kriget*. Uppsala: Historiska institutionen vid Uppsala universitet
- Israeli, R. (2004). *The Iraq War– Hidden Agendas and Babylonian Intrigue*, Brighton/Portland, Oregon: Sussex Academic Press.
- Johansson, B. (2015). Journalistiken, objektiviteten och partiskheten. I: Karlsson, M. & Strömbäck, J. (red.) *Handbok i journalistikforskningen*. Lund: Studentlitteratur.
- Karlsson, M. & Strömbäck, J. (2015). *Handbok i journalistikforskning*, Studentlitteratur
- Karsh, E. & Rautsi, I. (1991). *Saddam Hussein: A Political Biography*, London: Futura Publications.
- Keegan, J. (2004). *The Iraq War*, London: Hutchinson.
- Larsson, S. (2005). Om kvalitet i kvantitativa studier, *Nordisk pedagogik*, vol. 25, s. 16-35.
- Nationalencyklopedin. 11 september attackerna.
<https://www-ne-se.till.biblextern.sh.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/11-september-attackerna>
 [2019-05-07]
- Nationalencyklopedin. Väst.
<https://www-ne-se.till.biblextern.sh.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/väst> [2019-05-24]
- Nohrstedt, S. A. & Ottosen, R. (2014). *New Wars, New Media and New War Journalism- Professional and Legal Challenges in Conflict Reporting*. Göteborg: Nordicom.

- Nord, L. et al. (2003). Från osäker källa- Bevakningen av Irakkriget i svenska medier. *KBM:s temaserie*, vol. 4.
- Nygren, G. (2016). Informationskrig – mediekontroll och journalistik. I: Nygren, G. & Hök, J. (red.) *Ukraina och informationskriget – journalistik mellan ideal och självzensur*. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.
- Roosvall, A. et al. (2015). Kulturjournalistik. I: Karlsson, M & Strömbäck, J. (red.) Handbok i journalistikforskningen. Lund: Studentlitteratur.
- Sassoon, J. (2012). *Saddam Hussein's Ba'th Party: Inside an Authoritarian Regime*, New York: Cambridge University Press.
- Strömbäck, J. & Nord, L. (2017). *Mest spelgestaltningar och strukturell partiskhet- En analys av svensk valrörelsejournalistik 2002–2014*. Sundsvall: Mittuniversitetet.
- Ståhlberg, P. (2017). Från marknadsföring till propagandakrig. *Ikaros, tidskrift om människan och vetenskapen*, 14(2), s. 37–39.
- Wennerholm, M. (2014). *Krisen i Ukraina– en kritisk diskursanalys av nyhetsrapporteringen i The New York Times och Dagens Nyheter*. Studentuppsats, Stockholms universitet. Stockholm: Stockholms universitet.
- Wilhelm, A. (2000) *Fred och fruktan: Sveriges säkerhetspolitiska historia 1918-2000*. Lund: Historiska media.